

MILITAIRE SPECTATOR

RUSSISCH OPTREDEN IN VERSTEDELIJKT GEBIED

- Gastcolumn secretaris-generaal Defensie
- MPCC: essentiële schakel voor strategische autonomie EU
- Analysing Russian war narratives with machine learning

ILLUSTRATIE NELLIE ÖSTMAN/MINISTRY OF DEFENCE SWEDEN

Militaire Spectator 2-2025 is een themanummer over weerbaarheid.

Het begrip hybride dreigingen is een containerbegrip of vergaarbak geworden van allerlei ‘nieuwe’ dreigingen die we belangrijk achten. Tegelijkertijd worden er andere, minstens zo vage begrippen en concepten tegenaan geplakt, die een panacee lijken te bieden voor alle dreigingen, zoals *whole-of-government*, *whole-of-society*, *resilience* en *total defence*. De concepten doen een beroep op de weerbaarheid van de

bevolking en beleidsmakers roepen dat ze deze weerbaarheid willen bevorderen.

Wat houden de concepten precies in? En waarom is het zo moeilijk in Nederland te hameren op maatschappelijke weerbaarheid of – en dat is echt een stap verder – total defence? In het Nederlandse debat wordt vaak op de ervaringen van andere landen gewezen, met name Scandinavië. Het overnemen van Scandinavisch weerbaarheidsbeleid in Nederland is echter veel lastiger dan men vaak wil geloven. ■

SYMPOSIUM

Drie jaar Oekraïne

Op 24 februari vindt in Den Haag een symposium plaats over de oorlog in Oekraïne.

Op die datum is het drie jaar geleden dat de Russische strijdkrachten overgingen tot een grootschalige invasie van het buurland. De afgelopen jaren zijn er verschillende strategieën en technologieën gebruikt in de oorlogvoering op zowel Oekraïens als Russisch grondgebied.

Op 24 februari leggen meerdere sprekers, onder wie hoogleraar War Studies Frans Osinga, uit wat zich de afgelopen jaren afgespeeld heeft en welke impact dat kan hebben op onder andere Nederland.

Het symposium is georganiseerd door de KVBK, Clingendael, het WSRC en het HCSS.

Datum: 24 februari 2025

Locatie: campus Wijnhaven van de Universiteit Leiden, Turfmarkt 99, Den Haag

Meer informatie zal verschijnen op de website www.kvbk.nl.

FOTO US ARMY ELIZABETH FRASER

Aandacht krijgen en houden...

Nederland is 2025 ook weer in vrede en vrijheid begonnen, daarbij de activiteiten in de grey zone gemakshalve even niet meegenomen. Dat dat niet heel vanzelfsprekend is begint langzaam maar zeker door te dringen bij de bevolking en maatschappelijke en publieke organisaties. Onze civiele en militaire leiders hebben daar de afgelopen jaren aandacht voor gevraagd, zowel de CDS, de voorzitter van het Militair Comité van de NAVO, als meer recent voormalig premier Rutte in zijn nieuwe rol als secretaris-generaal van de NAVO. Daardoor heeft het thema de aandacht, zowel politiek, in de diverse media als rond de borrel- en keukentafel.

Of dat al de juiste aandacht is, is de vraag. De discussie lijkt vooral te gaan over een noodpakket en of we dat nu echt in huis moeten hebben voor als er oorlog uitbreekt. Alsof dat niet ook nodig kan zijn als openbare voorzieningen – toevallig of met opzet – langer dan een paar uur niet beschikbaar zijn, maar bijvoorbeeld een paar dagen.

Op 7 december 2024 was er een zware explosie in Den Haag, waardoor een deel van een huizenblok verdween en meerdere personen omkwamen of verwond werden. Chaos alom, maar wat het vooral illustreerde was het beeld dat we steeds zien van de oorlog in Oekraïne of in de Gazastrook. Het beeld van deze ontploffing, maar dan op hele grote schaal en langdurig! Hoe zouden we daarop reageren als dat in Nederland aan de orde was? Zijn we daarop voorbereid en zo niet, wat moeten we doen om dat wel te zijn? Dat gaat veel verder dan het noodpakket voor het individu thuis. Helaas is deze invalshoek (nog) niet voorbij gekomen. Dat noodpakket had overigens de explosie waarschijnlijk ook niet overleefd.

De aandacht – en misschien wel de bewustwording – is er dus wel, maar nog niet integraal en op het goede niveau. Omdat het nu vooral lijkt te zijn gekoppeld aan de twee conflicten aan de grens van Europa is het maar de vraag of de aandacht lang genoeg duurt om te verbeteren. De politieke verschuiving in de VS kan zomaar tot gevolg hebben dat er een pauze of een eind gaat komen aan de oorlogen in Oekraïne en de Gazastrook. Dat zou mooi zijn, maar het is niet onwaarschijnlijk dat de urgentie van de aandacht voor voorbereidingen op een mogelijk conflict in Nederland dan weer verslapt. Dat is ook niet onlogisch, gegeven de andere uitdagingen waar we voor staan. Feit is wel dat als we een eventuele oorlog verliezen, de andere crises als sneeuw voor de zon verdwijnen ten gunste van meer acute, echte problemen.

Het goede nieuws is dat de *Militaire Spectator* in februari expliciet aandacht besteedt aan het bredere onderwerp van gereed zijn of worden voor een gewapend conflict. Hopelijk draagt dat bij aan het behouden van de aandacht voor dit onderwerp bij een breder publiek voor zolang dat nodig is, zodat we tijdig een nationaal noodpakket hebben voor het geval dat... ■

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
E info@kvbk.nl
linkedin.com/company/kvbk/

Secretaris en ledenadministratie

Majoor R. Verheijen MA
E secretaris@kvbk.nl
Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
E ledenadministratie@kvbk.nl

REDACTIE

Igen b.d. ir. R.G. Tieskens (hoofdredacteur)
drs. A. Alta
kol Marns drs. G.F. Booij EMSD
kol dr. L. Boskeljon-Horst
bgen prof. dr. A.J.H. Bouwmeester
kap dr. B.T.A. van den Broek
dr. A. Claver
drs. P. Donker
cdre KLu b.d. F. Groen (plv. hoofdredacteur)
kol mr. dr. B.M.J. Pijpers
mr. drs. A. van Vark KMar
dr. R. de Winter

BUREAU-REDACTIE

M. Katsman MA (e-outreach)
dr. F.J.C.M. van Nijnatten (eindredactie)
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
E redactie.militaire.spectator@mindef.nl
www.militairespectator.nl
facebook.com/militaire-spectator
twitter.com/milspectator
linkedin.com/company/militaire-spectator/

De Militaire Spectator is
aangesloten bij de European
Military Press Association

LIDMAATSCHAP

Particulier lid € 30,-
Particulier lid buitenland € 30,-
+ € 15,- verzendkosten

Instellingen binnenland € 35,-
Instellingen buitenland € 35,-
+ € 15,- verzendkosten

Evenementenlid € 10,-

OPMAAK

Coco Bookmedia

DRUK

Wilco Meppel
ISSN 0026-3869
Nadruk verboden

Coverfoto: Russische beschietingen op de
Oekraïense hoofdstad Kyiv, september 2024
Foto ANP/IMAGO, Andreas Stroh

FOTO EU AUDIOVISUAL SERVICE

4

MPCC: essentiële schakel voor Europese strategische autonomie

Irving Froklage

De Military Planning and Conduct Capability van de EU heeft er vanaf
de oprichting steeds missies en taken bijgekregen, waaronder het
trainen van Oekraïense militairen.

Bambi en de koplampen

Maarten Schurink

‘Om onze open en democratische rechtsstaat te beschermen,
zullen we minder open moeten zijn’, schrijft secretaris-generaal van
Defensie Maarten Schurink in een gastcolumn.

42

FOTO EU AUDIOVISUAL SERVICE

14

Het Russische optreden in verstedelijkt gebied

Robbert van Rossum

Bestudering van het Russische militaire optreden in Oekraïense steden zou westerse krijgsmachten moeten aanzetten tot bepaalde maatregelen.

FOTO NATO

32

Analysing Russian war narratives with machine learning

Pieter Jansen

Russian Ministry of Defence briefings to shape the narrative surrounding the war with Ukraine can be dissected with machine learning methods.

EN
VERDER

EDITORIAAL	Aandacht krijgen en houden...	1
TEGENWICHT	Striptease	44
COLUMN PIEN VAN DER HOEVEN	Trauma en weerbaarheid	46
BOEKEN	<i>The Cambridge History of the Napoleonic Wars</i>	48
RETROSPECTATOR	'Deens gezag over Groenland: adder onder het gras'	52

MPCC: essentiële schakel voor Europese strategische autonomie

Irving Froklage*

Als onderdeel van de bredere initiatieven die het veiligheids- en defensiebeleid van de EU versterken is in juni 2017 de Military Planning and Conduct Capability (MPCC) opgericht. Het doel was toen om de Europese Unie in staat te stellen sneller, efficiënter en effectiever te reageren op veiligheidskwesties buiten haar grenzen met een eigen permanent militair hoofdkwartier op strategisch niveau in Brussel. De MPCC is vanaf de oprichting een organisatie in ontwikkeling. Sinds 2017 groeit de organisatie en krijgt ze er telkens missies en taken bij. De belangrijkste en omvangrijkste missie is momenteel EUMAM Ukraine. Aan het eind van de zomer 2024 heeft alleen al deze missie meer dan 60.000 Oekraïense troepen getraind.

Oekraïense militairen nemen deel aan trainingsmissie EUMAM Ukraine, momenteel de belangrijkste en omvangrijkste missie van de MPCC

Als gevolg van de veranderende geopolitieke situatie in de wereld wordt de discussie over de noodzakelijkheid van Europese militaire capaciteiten steeds prominenter gevoerd. Vlak na de Russische inval in Oekraïne namen de regeringsleiders het Strategisch Kompas aan, in maart 2022. Dit document geeft richting aan het Europese veiligheids- en defensiebeleid voor een periode van 5 tot 10 jaar. De belangrijkste prioriteit van het Strategisch Kompas is de zelfredzaamheid van de Europese Unie. Het kompas is onderverdeeld in vier richtingen: crisismanagement, weerbaarheid, capaciteitsontwikkeling en partnerschappen. Ook de doelstelling voor de ontwikkeling van een snel inzetbare EU-capaciteit in de vorm van een Rapid Deployment Capacity van vijfduizend man onder leiding van de MPCC staat in het Strategisch Kompas.¹

Ondertussen duurt de oorlog in Oekraïne voort en statelijke actoren betwisten elkaar de toegang tot strategische domeinen, onder meer door operaties in de ‘grey-zone’. Terrorisme en gewelddadig extremisme groeien en er is meer druk op het gebied van non-proliferatie. Ook de gevolgen van klimaatverandering op veiligheid en defensie worden zichtbaarder. Europese waarden, burgers en belangen beschermen blijft daarom waarschijnlijk hoog op de agenda van de Europese Unie staan. Als die discussies leiden tot een verdere versteviging van de militaire samenwerking binnen EU-verband is de MPCC hierin de verbindende commandovoeringsschakel. Dit artikel beoogt meer inzicht te verschaffen over wat de MPCC daadwerkelijk is, waar het nu naar toe groeit en wat het kan zijn.

Structuur van de MPCC

De MPCC is een relatief klein hoofdkwartier. In 2024 groeit het tot 115 personen met een vrij klassieke organisatie, zoals hieronder afgebeeld (zie Figuur 1). Naast de dubbele functie voor de commandant springen twee zaken in het oog. Ten eerste is er, om de ‘span of control’ beheersbaar te houden, gekozen voor een Deputy Chief of Staff in de rang van kolonel, dezelfde rang als de sectiehoofden. Ten tweede

bestaat er binnen de afdeling operaties een hybrid operations branch. Die combineert psychologische operaties, informatie operaties, cyberoperaties en elektronische oorlogvoering. Hiermee speelt de MPCC in op het hybride karakter van huidige conflicten en sluit men aan op andere hybride structuren binnen de Europese Unie.

De MPCC is onderdeel van de militaire structuren van de EU, waartoe ook de Militaire Staf van de EU (EUMS) en het Militaire Comité (EUMC) behoren.² De militaire organisaties vallen onder de Europese Dienst voor Extern Optreden (European External Action Service), feitelijk een gecombineerd ministerie van buitenlandse zaken en defensie van de EU onder leiding van de Hoge Vertegenwoordiger. Het EUMC is het hoogste militaire orgaan binnen de Unie en bestaat uit de Chefs Defensiestaf van de lidstaten, die regelmatig worden vertegenwoordigd door hun permanente militair vertegenwoordigers. Het is het forum voor militair overleg en samenwerking tussen de EU-lidstaten. Op basis van consensus verstrekt het comité militair advies aan de Europese Raad en doet het aanbevelingen aan het Politiek en Veiligheidscomité (PVC). Ook geeft het richting aan de EUMS. De EUMS heeft als taak vroegtijdige waarschuwing, situatiebeoordeling en een deel van de strategische militaire planning uit te voeren en daarnaast het beleid en de beslissingen uit te voeren die door het Militair Comité van de Europese Unie worden aangestuurd. De onderlinge relaties zijn niet hiërarchisch (later verder toegelicht onder de kop Werkwijze).

Elke missie heeft een commandant met een staf in het gebied die verantwoordelijk is voor het operationele niveau. Zij verzorgen de bevelvoering ter plaatse en de daadwerkelijke uitvoering van het mandaat van de missie.

* Irving Froklage werkt bij de Military Planning and Conduct Capability.

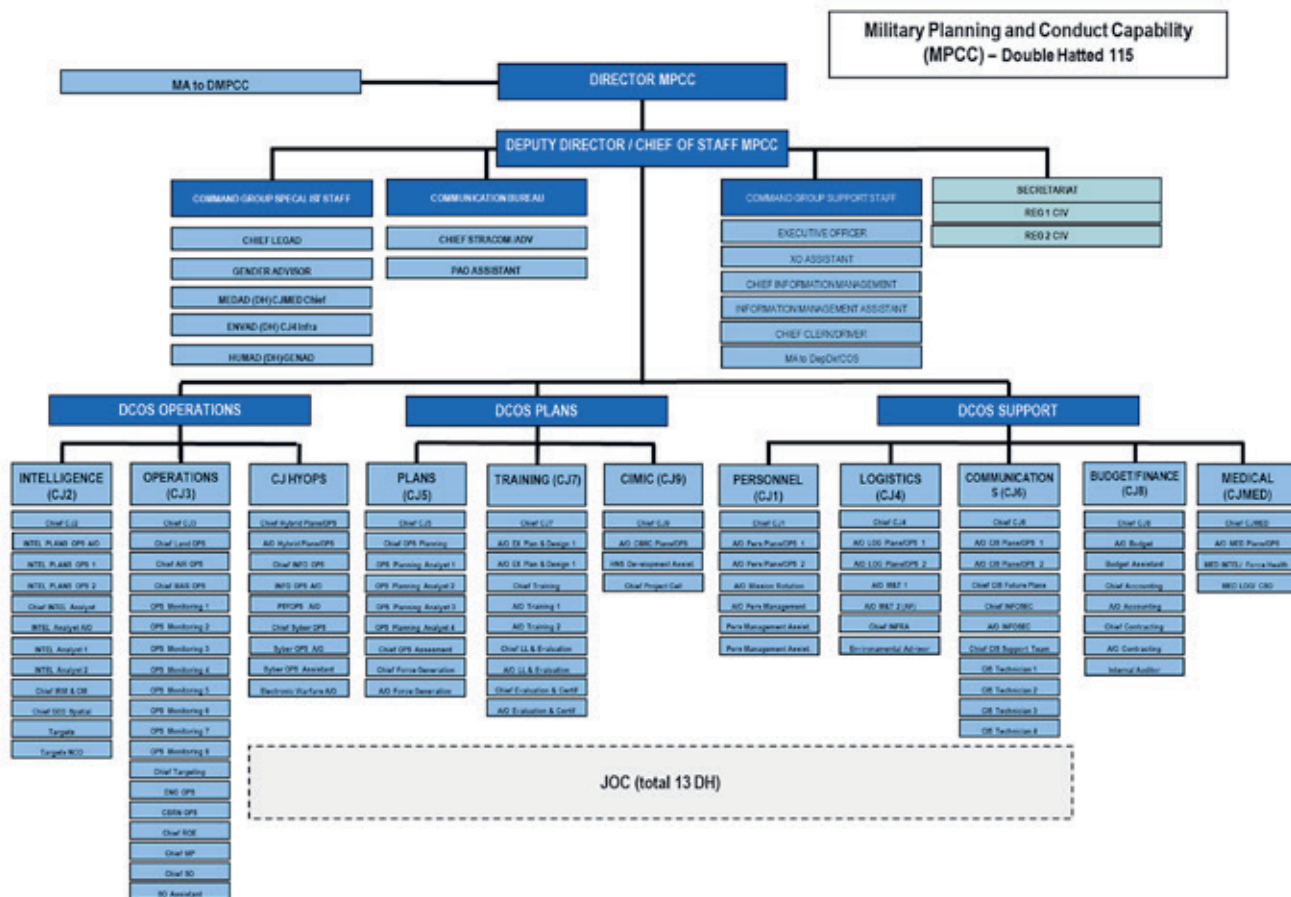
1 Europese Raad, ‘Een strategisch kompas voor veiligheid en defensie’, 2022.

Zie: <https://www.consilium.europa.eu/nl/infographics/strategic-compass/#0>.

2 Zie voor een overzicht van de geschiedenis van de militaire structuren in de EU:

Deborah Lassche MSc, ‘The EU Military Staff: a frog in boiling water?’, *Militaire Spectator* 186 (2017) (7/8). Zie: <https://militairespectator.nl/artikelen/eu-military-staff-frog-boiling-water>.

Figuur 1 De organisatie van de MPCC

Deze zogeheten Mission Force Commanders met hun Force Headquarters (FHQ) vallen onder het bevel van de MPCC. De grootte van een FHQ is afhankelijk van de missie. Voor een trainingsmissie zoals EUTM Somalia gaat het om een tiental mensen. Voor de inzet van de Rapid Deployment Capacity hebben we het over een legerkorps hoofdkwartier zoals EuroCorps.

Inzet

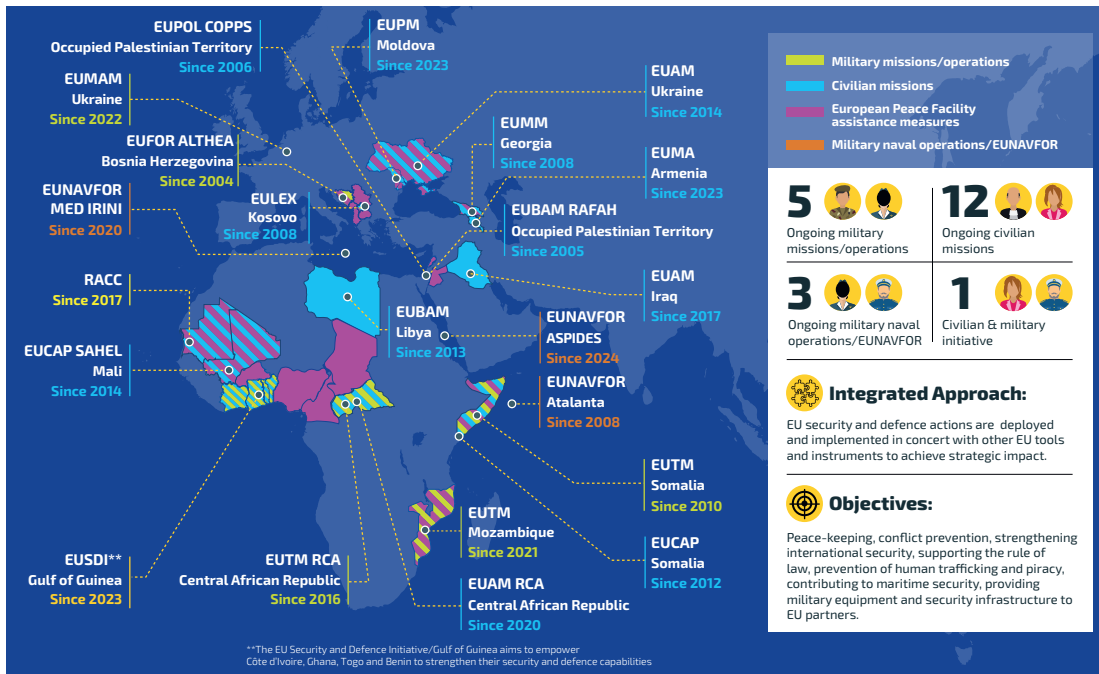
De MPCC is verantwoordelijk voor de planning en aansturing van de militaire missies van de Europese Unie. Belangrijk om hier bij op te merken is dat er binnen de Europese Unie onderscheid wordt gemaakt tussen missies en operaties. Een missie heeft een ‘non-executive’

mandaat. Het gastland wordt gesteund met advies, training en begeleiding, maar de missie zelf mag geen bevoegdheden van de staat uitoefenen. De missies zijn wel bewapend en het recht op zelfverdediging valt niet onder de restricties. Een operatie heeft wel een executive mandaat en kan, afhankelijk van de Rules of Engagement, wel bepaalde bevoegdheden uitoefenen.

Momenteel voert de MPCC het bevel over de missies in Somalië, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Mozambique, het Security and Defence Initiative in de Golf van Guinee en de militaire bijstandsmis­sie voor Oekraïne. Recentelijk heeft het de trainingsmissie in Mali en de partnermissie in Niger beëindigd en het personeel teruggetrokken naar Europa.

EU SECURITY AND DEFENCE ENGAGEMENT AROUND THE WORLD

July 2024
© European Union

Figuur 2 EU CSDP-inzet

De huidige EU-operaties zijn EUNAVFOR MED IRINI in de Middellandse Zee, EUNAVFOR ATALANTA voor de kust van Somalië, EUNAVFOR ASPIDES in de Rode Zee en EUFOR ALTHEA in Bosnië-Herzegovina. De operaties van de EU worden aangestuurd door andere strategische militaire hoofdkwartieren. EUFOR ALTHEA door de EU-cel in het NAVO-hoofdkwartier SHAPE en de andere operaties door een van de vijf aan de EU gecommiteerde nationale strategische hoofdkwartieren. Deze vijf zogeheten Operations Headquarters (OHQ) worden permanent aangeboden door Duitsland (Ulm), Frankrijk (Parijs), Spanje (Rota), Italië (Rome) en Griekenland (Larissa). Ze worden aangevuld met specialisten uit andere landen waar nodig en kunnen door de EU ingezet worden als hoofdkwartier op het strategisch niveau (de O staat voor 'operations', niet voor 'operational') voor het uitvoeren van operaties.

De civiele tegenhanger van de MPCC, de Civil Planning and Conduct Capability (CPCC), stuurt

de civiele missies van de Europese Unie aan. Het Security and Defence Initiative in de Golf van Guinee is een militaire en civiele missie in één en wordt gezamenlijk aangestuurd. Zie Figuur 2 voor een compleet overzicht.

Werkwijze

De directeur van de MPCC, die tegelijkertijd de functie van directeur-generaal van de EUMS bekleedt, is de commandant van alle militaire missies op strategisch niveau. De Nederlandse luitenant-generaal Michiel van der Laan bekleedt sinds 2023 deze functie. Vanuit Brussel geeft hij richting, vult hij randvoorwaarden in en stuurt hij de missies aan. Ook is hij het eerste aanspreekpunt voor het politieke besluitvormingsniveau binnen de EU (vertegenwoordigd door het Politiek en Veiligheidscomité in de Raad). Concreet vertaalt hij de politieke richting in militaire handelingsopties. In deze rol geeft hij uitvoering aan de politieke opdracht en leidt hij

De nauwe samenwerking met de CPCC is een van de manieren om invulling te geven aan de EU integrated approach

de missies, waarbij hij de missies in positie brengt om effecten te bereiken op het operationele en tactische niveau.

De MPCC rapporteert aan het Politiek Veiligheids Comité (PVC), normaal via het EUMC. Het EUMC wordt altijd geïnformeerd. Het PVC bestaat uit de ambassadeurs van de lidstaten en vormt het voornaamste politieke overlegniveau voor besluiten aangaande het gezamenlijke veiligheids- en defensiebeleid. Het PVC bewaakt de uitvoering namens de lidstaten en bereidt belangrijke besluiten voor, zoals het initiëren van een nieuwe missie.

De nauwe samenwerking met de CPCC is een van de manieren om invulling te geven aan de EU integrated approach. Expertise en schaarse capaciteiten worden gedeeld en er wordt, waar mogelijk, geprobeerd synergie in de activiteiten te vinden. Momenteel coördineren de twee organisaties hun activiteiten via de Joint Support Coordination Cell (JSCC). Deze cel is een forum, geen commandostructuur, waar de civiele en militaire vertegenwoordigers hun acties coördineren om synergie te bereiken op ondersteunende gebieden zoals medische ondersteuning en logistiek. De JSCC heeft zelf geen vast personeel en komt enkele keren per jaar bijeen.

Door de dubbelfunctie van directeur-MPCC en het feit dat de MPCC wordt aangestuurd door het PVC, maar routinematig rapporteert via de

commandant-EUMC, zijn de dagelijkse lijnen kort en wordt er in de praktijk vaak samen gepland. Figuur 3 geeft de onderlinge verhoudingen weer tussen respectievelijk EUMC, EUMS en MPCC.

In de inzetgebieden zijn verder twee gestructureerde initiatieven om de samenwerking te bevorderen: de EU Family approach en de Team Europe approach. De EU Family approach is de geregelde coördinatie tussen de verschillende EU-actoren in een bepaald gebied (EU-delegatie, civiele missie en militaire missie). Hoewel elk EU-actor zijn richting vanuit Brussel krijgt, blijkt het toch goed om op de grond de daadwerkelijke activiteiten op elkaar af te stemmen. Daarnaast wordt met de Team Europe approach geprobeerd de verschillende lidstaten die geregeld binationaal zaken doen in een bepaald gebied te betrekken waar mogelijk.

Om politieke ambitie om te zetten naar een concreet uitvoerbaar plan voor militaire actie volgt de MPCC de Europese planningssystematiek. Deze systematiek is in Figuur 4 schematisch weergegeven.³

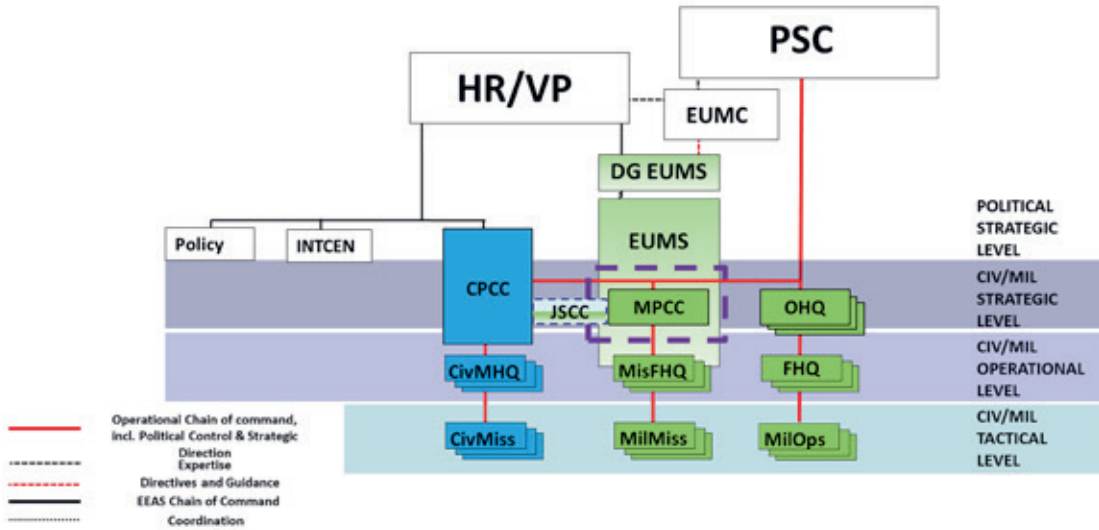
De eerste militaire input in een planning komt van EUMS (groen afgebeeld). Alle input daarboven komt van civiele onderdelen van de Europese Dienst voor Extern Optreden. Het gehele proces (van boven naar beneden) komt in grote lijnen overeen met het Comprehensive Operations Planning Directive van de NAVO. Door de co-locatie met EUMS en door het hebben van dezelfde commandant is de samenwerking met EUMS goed en zijn planningselementen van MPCC doorgaans onderdeel van de planningsteams van EUMS. Iets wat onontbeerlijk is om overzicht over het proces te houden. Des te meer omdat binnen de EU de besluitvorming weliswaar altijd parallel, maar dus ook altijd gestaffeld plaatsvindt. Dit is gelijk het grote verschil met de NAVO-systematiek waar ieder commandoeringsniveau het volledige planningsproces doorloopt.

Voor een nieuwe trainingsmissie kan het hele proces een half jaar in beslag nemen. Onder tijdsdruk gaat het sneller. Een recent voorbeeld

³ Zie voor meer achtergrond hierover: Federal Ministry of Defence, Republic of Austria, 'Handbook on CSDP', 2021. Zie: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/19-03241%20CSDP%20Buch_WEB.pdf.

EU C2 MPCC / CSDP responsibility layers

Figuur 3 Onderlinge verhoudingen EUMC, EUMS en MPCC

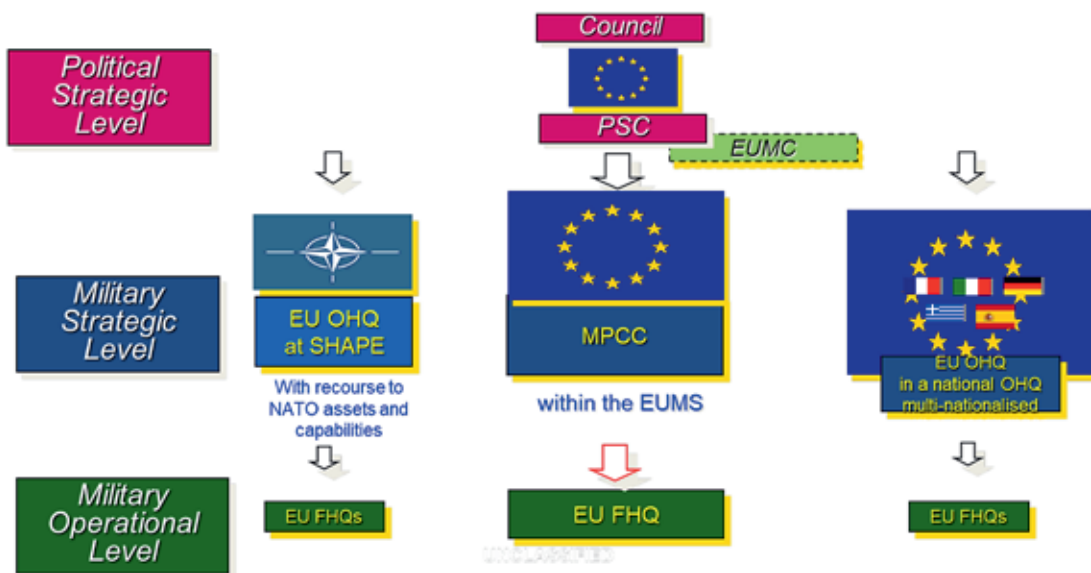

Figuur 4 EU planningsystematiek

hiervan is de planning van de operatie ASPIDES in de Rode Zee waarin het proces in vier weken van begin tot eind werd doorlopen.

De CPCC volgt dezelfde planningsmethodiek als de MPCC, al zijn er kleine verschillen als gevolg

van andere financiële regels en een andere aard van de gebruikte middelen. Dit is een van de redenen voor de keuze voor twee aparte hoofdkwartieren. De geïntegreerde aanpak wordt tijdens de planning vormgegeven door constante afstemming.

Figuur 5 Toekomstige EU militaire C2-opties

Ontwikkelingen

2025 vormt de eerstvolgende mijlpaal voor de MPCC. Door een serie van oefeningen, de zogenaamde MILEX-serie, wordt er gewerkt naar het bereiken van de status van voorkeurshoofdkwartier voor alle Europese missies en operaties. Hiermee wordt bedoeld dat voor elke nieuwe Europese missie het uitgangspunt is dat de MPCC als strategisch hoofdkwartier optreedt. Het verschil met de huidige situatie is dat tot nu toe bij het opstarten van een missie een aparte afweging werd gemaakt welk hoofdkwartier aan te wijzen. In de toekomst gaat men uit van 'MPCC, tenzij'. De positie van de MPCC wordt zo dus versterkt. Door deze duidelijkheid vooraf kan de MPCC eerder aanhaken bij de benodigde planning. Ook de samenwerking in Brussel tussen alle actoren in het veiligheidsdomein kan zo verbeterd worden omdat de MPCC gesitueerd is in Brussel en, in tegenstelling tot de andere hoofdkwartieren, dagelijks zaken doet met de andere EU-planningsactoren.

De andere opties voor het leiden van een militaire operatie van de Europese Unie op strategisch niveau blijven bestaan en blijven de door hun geleide operaties voortzetten (zie Figuur 5). Ook blijven zij beschikbaar als de

aansturing door de MPCC niet mogelijk is. Aansturing kan dan lopen via het EU-element in het NAVO-hoofdkwartier (SHAPE) of via een van de vijf aan de EU geëngageerde hoofdkwartieren.

Zoals gesteld in het Strategisch Kompas moet de MPCC vanaf 2025 in staat zijn om de Rapid Deployment Capacity (RDC) van de Europese Unie aan te sturen. Deze capaciteit is een raamwerk dat snel tot 5.000 troepen kan inzetten om te reageren op dreigingen en crisissituaties buiten het grondgebied van de Europese Unie. De MPCC is geen onderdeel van de RDC, maar wel onlosmakelijk verbonden met die RDC en randvoorwaardelijk voor diens inzet. Met de RDC komt er een nieuw stuk gereedschap in de gereedschapskist van de Europese Unie. De reactiemacht biedt politici een andere en robuustere optie om als Europese Unie te reageren op een bedreiging van haar waarden, burgers of belangen. De RDC bestaat uit battle-groups en/of vooraf geïdentificeerde nationale modules. Inzet kan worden aangepast aan verschillende scenario's, variërend van initial entry operations tot versterking van een bestaande missie of om een evacuatie te beveiligen. De RDC is expliciet niet bedoeld voor collectieve verdediging. Daarmee is de RDC

geen dubbeling met NAVO-capaciteiten, maar eerder een aanvulling.

Om ook in staat te zijn om een executive operatie te leiden, wordt er jaarlijks geoefend. Tot en met 2022 waren deze MILEX-oefeningen allemaal commandopostoefeningen zonder daadwerkelijke troepen op de grond. De eerste oefening met troepen te velde vond plaats van 16 tot 22 oktober 2023 in Spanje. Met 2.800 militairen, inclusief uitrusting en strategische enablers, vormde deze oefening een belangrijk meetmoment voor de MPCC. Niet alleen voor het testen van de procedures en systemen, maar ook vanwege het doorlopen van de normale operationele werkzaamheden met meerdere missies wereldwijd. Het is ook interessant op te merken dat dit de eerste oefening was die de Europese Unie uitvoerde zonder te leunen op NAVO-structuren. De MILEX-oefeningen zullen een jaarlijks onderdeel blijven van het battle-rhythm van de MPCC om op niveau te blijven. Essentieel voor de MPCC om de gewenste status te bereiken en te behouden, is de voortdurende steun van de lidstaten. Onder meer het vullen van de MPCC met personeel is een vereiste. Immers, zonder een kern van ervaren personeel is geen enkel hoofdkwartier in staat zijn werk te doen.

Open zaken

Een aantal vraagstukken ligt nog voor. Ten eerste is een van de uitgangspunten van de plannen voor 2025 en verder dat de MPCC maximaal twee operaties tegelijk zal leiden, naast de trainingsmissies. Met de lopende operaties ATALANTA, ASPIDES, ALTHEA en IRINI kan de MPCC dus niet het enige strategische hoofdkwartier van de Europese Unie zijn. Voor de nabije toekomst ligt het daarom in de lijn der verwachting dat de EU voor specifieke missies een beroep blijft doen op strategische hoofdkwartieren van de lidstaten. Te meer omdat lidstaten ook een belang hebben eigen capaciteit overeind te houden.

Ten tweede is de MPCC klein in vergelijking met andere strategische hoofdkwartieren (bijvoorbeeld NAVO SHAPE) en kan de organisatie niet

De MPCC moet vanaf 2025 in staat zijn de EU Rapid Deployment Capacity aan te sturen

alle expertise garanderen voor alle denkbare operaties. Om dit expertiseprobleem aan te pakken, begon de MPCC enkele jaren geleden te experimenteren met samenwerking in een netwerk van andere hoofdkwartieren. De eerdergenoemde hoofdkwartieren in Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië en Griekenland maken deel uit van deze familie. Deze hoofdkwartieren leveren, in onderling overleg, op afstand specifieke expertise of pakken een afgebakend geheel van een planning op. Op deze manier is een extra zogeheten reach-back-capaciteit gecreëerd. Tijdens MILEX23 is met Ulm en Rota bewezen dat dit concept potentie heeft. Tijdens diezelfde oefening werd de MPCC in Brussel tijdelijk versterkt met militairen uit de lidstaten. Deze mensen vulden de gaten in de huidige organisatie op. Zij brachten expertise en ervaring mee, maar hadden een grondige inwerkperiode nodig om ze wegwijs te maken in de EU-processen en de bijbehorende IT-systemen. In MILEX24 was er een intensief introductietraject van vier dagen opgezet voor deze mensen. Gecombineerd met het plaatsen van deze experts op die stoelen in de organisatie waar ze vooral met inhoudelijk expertise konden bijdragen, bleek dit werkbaar, hoewel bewerkelijk.

Tot slot heeft de Europese Unie een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid, niet een verenigd beleid. Hiermee wordt bedoeld dat de lidstaten gezamenlijk willen optrekken, maar zich niet hebben vastgelegd hoe dit te doen in een gegeven situatie. Het gevolg is dat de eenheid op politiek niveau, die nodig is voor militaire actie, geen vanzelfsprekendheid is. Een coalitie van bereidwillige lidstaten, al dan niet met derde gelijkgestemde partijen, kan het resultaat zijn. Deze politieke realiteit moet dan ook gereflecteerd worden in het gezamenlijk strategisch hoofdkwartier. De benodigde structuren en de gevolgen voor het personeelsmanagement van de MPCC zijn nog niet uitgekristalliseerd.

Conclusie

De MPCC is momenteel bezig met een doorontwikkeling met als doel Europese politici een andere optie te geven van samenwerking in het veiligheidsdomein. Dit levert een aantal uitdagingen op. De ambitie in het Strategisch Kompas heeft namelijk een prijskaartje. De belangrijkste lijkt wel de vulling van de MPCC met ervaren stafofficieren omdat zij degenen zijn die daadwerkelijk invulling moeten gaan geven aan de ambitie, wat in nagenoeg alle lidstaten een knelpuntcategorie is. Bij nadere beschouwing is dit probleem waarschijnlijk kleiner dan het lijkt. Voor een strategisch

hoofdkwartier is de MPCC klein, met 115 functies. Deze grootte, mits gevuld, is voldoende om een operatie aan te sturen zoals het hoofdkwartier in Larissa aantoonde met het leiden van de operatie in de Rode Zee. Met de huidige reorganisatie staat de structuur van de MPCC voor de komende jaren. De grootte van de MPCC zal dus voorlopig beperkt blijven in vergelijking met SHAPE. Als elk Europees land in plaats van tien officieren naar de NAVO er negen stuurt, en een naar de MPCC, dan is de benodigde vulling al gegarandeerd.

Met de groei van de MPCC ontwikkelt de Europese Unie zich meer en meer tot een actor

die niet enkel een geopolitieke speler wil zijn, maar hiertoe ook de capaciteiten heeft. Een vergelijking met voor militairen bekende NAVO-structuren gaat mank. Dat is ook niet relevant, aangezien de Europese Unie en de NAVO voor andere doeleinden zijn ingericht. Daarnaast is de geïntegreerde aanpak van de Europese Unie haar unique selling point en dient dit altijd, in tegenstelling tot puur militaire samenwerkingsverbanden, een belangrijk onderdeel te blijven van de wijze waarop de EU crises benadert. ■

De eerste Live Military Exercise van de EU vond plaats in 2023. LIVEX 23 was een belangrijke mijlpaal voor de ontwikkeling van de Rapid Deployment Capacity en de operationalisering van de MPCC als het hoofdkwartier daarvan

Het Russische optreden in verstedelijkt gebied

Robbert van Rossum, MA – majoor der Artillerie*

Door de explosieve groei van het verstedelijkt gebied woont de meerderheid van de wereldbevolking in steden en is het belang van steden op allerlei gebied toegenomen. In de moderne oorlogvoering lijkt het gebruik van steden dan ook onvermijdelijk te zijn geworden. Een goede casus om dit te bestuderen zijn de Russische procedures voor het Optreden in Verstedelijkt Gebied (OVG) bij aanvallend gevecht. Hoe gaan de Russen te werk bij het aanvalen van steden in Oekraïne? En welke maatregelen zouden westerse krijgsmachten gezien het Russische optreden in ieder geval moeten nemen?

Een groot deel van de Russisch-Oekraïense oorlog speelt zich af in verstedelijkt gebied.¹ Zowel Rusland als Oekraïne gebruiken steden als deel van het gevecht.² Het gebruik van steden lijkt onvermijdelijk geworden in moderne oorlogvoering.³ Dit werd in 2016 al onderschreven door de toenmalige Amerikaanse Chief of Staff of the Army, generaal Mark Milley, en in 2021 door de Britse landmacht.⁴ Door de explosieve groei van het verstedelijkt gebied woont de meerderheid van de wereldbevolking in steden en is het belang van steden op politiek, economisch, sociaal en cultureel gebied toegenomen.⁵ Het vermeesteren van een politiek centrum kan een zware psychologische klap zijn voor een tegenstander.⁶ Steden worden

onder andere gebruikt om aanvallers te binden, gunstigere gevechtingskrachtsverhoudingen te genereren of om gevechtingskracht te onttrekken aan de vijand.⁷ Hierom lijkt het onvermijdelijk dat in toekomstige oorlogen het conflict tegen gelijkwaardige of betere tegenstanders zich zal afspelen in verstedelijkt gebied.⁸ Hoe de Russen optreden in verstedelijkt gebied is – verspreid – terug te vinden in diverse bronnen. Er is echter nog weinig Nederlandse literatuur die specifiek het Russische optreden omschrijft. Het doel van dit artikel is om de Russische procedures Optreden in Verstedelijkt Gebied (OVG) te belichten bij aanvallend gevecht. Hierbij wordt het gevecht van verbonden wapens beschreven en hun samenhang in het OVG. Allereerst wordt de huidige doctrine beschreven en hoe – gefaseerd – een aanval op een stad wordt uitgevoerd door een Russisch Motorized Rifle Battalion. Vervolgens worden een aantal Tactics Techniques en Procedures (TTP's) beschreven die worden gebruikt. Het geheel leidt tot conclusies

Bij gevechten in de straten van Charkiv in februari 2022 konden Oekraïense eenheden de Russen uit de stad verdrijven

FOTO: ANP/AFP, SERGEY BOBOK

* Robbert van Rossum is Hoofd Bureau PzH2000NL bij het Defensie Expertise Centrum Joint Fire Support van het Vuursteuncommando. Dit artikel is een ingekorte versie van het DEC JFS *research paper* uit februari 2024. De originele versie is verkrijgbaar via de auteur.

- 1 K. Ljungkvist, 'A New Horizon in Urban Warfare in Ukraine?', *Scandinavian Journal of Military Studies* 5 (1) (2022) 92-93. Zie: <https://doi.org/10.31374/sjms.165>; 'Armies are re-learning how to fight in cities', *The Economist* (17 augustus 2022). Zie: <https://www.economist.com/international/2022/08/17/armies-are-re-learning-how-to-fight-in-cities>.
- 2 Ibidem.
- 3 M. Konaev en K.J.H. Brathwaite, 'Russia's Ukraine War Shows Challenges of Urban Warfare', *The Economist* (4 april 2022). Zie: <https://foreignpolicy.com/2022/04/04/russia-ukraine-urban-warfare-kyiv-mariupol/>; Ljungkvist, 'A New Horizon', 92-93.
- 4 Konaev en Brathwaite, 'Russia's Ukraine War'; British Army, 'Experts address the challenges of urban operations' (24 mei 2021). Zie: <https://www.army.mod.uk/news-and-events/news/2021/05/experts-address-the-challenges-of-urban-operations/>.
- 5 Koninklijke Landmacht, *Handboek Tactical Activities. Land-CA-02* (Amersfoort, Land Warfare Centre, 2015) 333; British Army, *Army Field Manual AC 72224 Urban Operations* (Warminster, HQ Land Warfare Centre, 2023) 5; S. Czub, 'Russian Approach to Siege Warfare in Practice. Kyiv vs Mariupol', *Pulaski Policy Paper* No. 28 (6 december 2022). Zie: <https://pulaski.pl/pulaski-policy-paper-russian-approach-to-siege-warfare-in-practice-kyiv-vs-mariupol-sebastian-czub/>.
- 6 British Army, *Army Field Manual*, 8; Konaev en Brathwaite, 'Russia's Ukraine War'; L. Davies, *Russian Urban Warfare and the Assault on Kyiv* (Londen, RUSI, 2022) 2.
- 7 Mykhaylo Zabrodskiy e.a., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022* (Londen, RUSI, 30 november 2022) 63; Koninklijke Landmacht, *Handbook Staff Planning Data LAND-CA-99* (Ed. 1, wijziging 1) (Amersfoort, Land Warfare Centre, 2019) 0-3-2.
- 8 Davies, *Russian Urban Warfare and the Assault on Kyiv*, 2; Ljungkvist, 'A New Horizon', 95; *The Economist*, 'Armies are re-learning how to fight in cities'.

en aanbevelingen voor de eigen manier van optreden en een reflectie op de beperkingen van dit artikel.

Beperkingen van dit onderzoek

Dit onderzoek heeft een aantal beperkingen. Ten eerste wordt de Nederlandse OVG-doctrine niet behandeld. De focus ligt enkel op Rusland. Hierdoor is het niet mogelijk om een vergelijking te maken tussen de doctrines, of direct een link te leggen tussen Russische actie en Nederlandse reactie. Er kunnen hierdoor enkel een aantal algemene aanbevelingen worden gedaan voor het eigen optreden. Ten tweede is voor deze publicatie enkel gebruik gemaakt van niet-geclassificeerde bronnen. Veel informatie uit geclassificeerde bronnen is echter expliciet te vinden in open bronnen. Hierdoor is een groot

deel toch verwerkt, maar niet alles. Ten derde is er geen garantie dat ontwikkelingen die nu zichtbaar zijn in de Russisch-Oekraïense oorlog daadwerkelijk doctrine worden. Na bijna drie jaar oorlog is het wel mogelijk om trends waar te nemen. Deze zijn voor de korte termijn bruikbaar; of ze ook gelden op lange termijn moet nog blijken.

De Russische doctrine

De huidige Russische doctrine is gebaseerd op die van de voormalige Sovjet-Unie⁹ en sterk beïnvloed door de Tsjetsjeense Oorlogen.¹⁰ Hierin werd initieel gehandeld met slechte voorbereiding, gebrekkige inlichtingen, een (te) hoog tempo, waren troepen ongetraind in OVG en was er slechte integratie met de *combat support*-eenheden.¹¹ Rusland toonde echter aan snel te kunnen leren en vergeten, c.q. geleerde lessen te kunnen (her)implementeren.¹² In de huidige doctrine is het OVG een gevecht in vier fases.¹³ In fase 1 wordt een stad omsingeld en worden alle naderingsroutes gecontroleerd. Tijdens deze fase vindt ook gedetailleerde verkenning plaats van de opmarsroutes, aanvalsdoelen en (mogelijke) vijandelijke locaties. In fase 2 worden belangrijke installaties en gebouwen aan de randen van de stad ingenomen. Deze posities worden eerst beschoten door artillerie. Gelijktijdig nemen de aanvalsgroepen posities in, waarna de objecten worden genomen. In fase 3 worden opeenvolgend woongebieden, industrie en centrale delen genomen. In fase 4 worden afgesneden vijandelijke eenheden vernietigd. Nevenschade (*collateral damage*) is hierbij geen factor van betekenis.¹⁴ Het gebruik van artillerie en vuursteun dient als positief psychologisch effect voor de eigen troepen,¹⁵ om het vijandelijke moreel te verlagen en tekortkomingen van de manoeuvre te compenseren.¹⁶

Fase 1: afgrendeling

De afgrendeling vindt plaats door de reguliere eenheden. Deze zorgen er tijdens de aanval ook voor dat de stad continu afgegrensd blijft.¹⁷ Deze fase wordt ook benut om het inlichtingenplaatje van de stad helder te krijgen.¹⁸ De Russische militaire planning neemt aan dat de

- 9 L.W. Grau, *Changing Russian Urban Tactics. The Aftermath of the Battle for Grozny* (Fort Leavenworth, U.S. Army Foreign Military Studies Office, 1 juli 1995) Zie: https://community.apan.org/cfs-file/_key/docpreview-s/00-00-08-56-82/1995_2D00_07_2D00_01-Changing-Russian-Urban-Tactics_2D00_The-Aftermath-of-the-Battle_2800_Grau_2900_.pdf; L.W. Grau, 'Attacking in a City: The Russian Motorized Rifle Battalion Approach', *Infantry* 107 (1) (Jan-Mar, 2018) 15.
- 10 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; O. Oliker, *Russia's Chechen Wars 1994-2000: Lessons from Urban Combat* (Santa Monica, RAND, 2001) ix.
- 11 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Oliker, *Russia's Chechen Wars*, 8, 10-16; S. Renaud, *A view from Chechnya. An Assessment of Russian Counterinsurgency During the Two Chechen Wars and Future Implications* (Auckland, MA thesis Massey University, 2010) 128.
- 12 Oliker, *Russia's Chechen Wars*, 81; Renaud, *A view from Chechnya*, 27; R.D. Wallwork, *Artillery in Urban Operations. Reflections On Experiences in Chechnya*; (Fort Leavenworth, MA thesis U.S. Army Command and General Staff College, 2004) 45-49.
- 13 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Renaud, *A view from Chechnya*, 32-33; Czub, *Russian Approach to Siege Warfare in Practice*.
- 14 Davies, *Russian Urban Warfare* 5-6; Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Al Jazeera, 'Several killed as Russian rockets pound Ukraine's Kharkiv' (28 februari 2022). Zie: <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/28/ukraine-reports-dozens-killed-in-kharkiv-rocket-strikes>; 'Ukraine conflict: Russia bombs Kharkiv's Freedom Square and opera house', *BBC* (1 maart 2022). Zie: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60567162>; Reuters (13 maart 2022) 'Ukraine's Mariupol says city's last reserves of food and water are running out', *Reuters* (13 maart 2022). Zie: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-mariupol-says-citys-last-reserves-food-water-are-running-out-2022-03-13/>.
- 15 S. Edwards, *Mars unmasked. The changing face of urban operations* (Santa Monica, RAND, 2000) 38; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 74.
- 16 J. Bailey, *Field artillery and firepower* (Hampshire, Oxford Military Press, 1989) 19; J. Watling en N. Reynolds, *Meatgrinder: Russian Tactics in the Second Year of Its Invasion of Ukraine* (Londen, RUSI, 2023) 29; C. Bellamy, *Red god of war. Soviet artillery and rocket forces* (Londen, Brassey's Defence Publishers, 1986) 174.
- 17 L.W. Grau, 'Attacking in a City. The Russian Motorized Rifle Battalion Approach', *Infantry* 107 (1) (Jan-Mar 2018) 15.
- 18 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*.

Een Russische militair bij vernietigd materieel dat gebruikt is bij aanvallen op de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny, begin april 1995: de huidige Russische doctrine is sterk beïnvloed door de Tsjetsjeense Oorlogen

belangrijke installaties aan de randen van de stad zijn ingericht ter verdediging, aangezien deze vaak diepe (betonnen) kelders hebben en mogelijk ondergrondse infrastructuur met passages.¹⁹ De aanname voor de binnenstad is dat deze bestaat uit voorbereide posities voor tanks en artillerie bij hoekgebouwen of achter gaten in muren, terwijl infanterie verwacht wordt op alle verdiepingen.²⁰ *Snipers* en *Forward Observers (FO's)* worden verwacht op hogere gebouwen, op zolders en in torens.²¹ Verkenningen dienen 70 tot 80 procent van alle doelen te identificeren.²² Verkenning vindt plaats door sniperteams die (bij voorkeur) infiltreren bij nacht.²³ Deze teams binden de vijand met direct vuur en vernietigen de vijand met indirect vuur.²⁴

Fase 2: innemen sleutelposities stadsranden

Voordat de Russen de aanval inzetten vindt er een voorbereidende beschieting plaats door artillerie, eventueel met luchtsteun van zowel vliegtuigen

als helikopters.²⁵ Hiervoor kunnen ook zware bommenwerpers worden gebruikt.²⁶ Hier wordt voornamelijk conventionele-, cluster-, White

19 Ibidem.

20 Ibidem.

21 Ibidem.

22 Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 40.

23 Grau, 'Attacking in a City', 16; *Russian New Generation Warfare Handbook* (Fort Meade, U.S. Army Asymmetric Warfare Group, 2017) 16-17; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 54.

24 U.S. Army, *Russian New Generation Warfare Handbook*, 11 -12.

25 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 74; Z. Zaczek, 'Russian paratroopers launch fresh attack on embattled Kharkiv with battle underway at military hospital', *Skynews* (2 maart 2022). Zie: <https://www.skynews.com.au/world-news/russian-paratroopers-launch-fresh-attack-on-embattled-kharkiv-with-battle-underway-at-military-hospital/news-story/4cbd5625944ddf500545c11291e46302>; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen in een gewapend conflict door grondstrijdkrachten van de Russische federatie* ('t Harde, informatiebulletin Joint Kenniscentrum I&V, 2023) 47.

26 R. Dalsjö, 'Russian Airpower in Ukraine. Nuisance or Menace?', *Wavellroom.com* (24 mei 2023). Zie: <https://wavellroom.com/2023/05/24/russian-airpower-ukraine-no-nuisance-menace/>; Zabrodskiy e.a., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting*, 34.

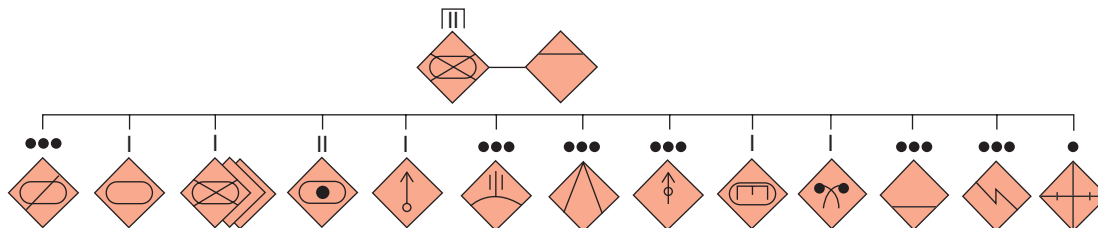

- 27 ATP 7-100.1 *Russian Tactics* (Washington, D.C., Headquarters Department of the Army, 2024) 5-25; *Deaths During the Shelling of Alkhan-Yurt* (Washington, D.C., Human Rights Watch, 2000). Zie: https://www.hrw.org/reports/2000/russia_chechnya2/RusCh004-03.htm; Al Jazeera, 'Several killed as Russian rockets pound Ukraine's Kharkiv'; BBC, 'Ukraine conflict'; 'Russian Offensive Campaign Assessment, January 27, 2023' (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 27 januari 2023). Zie: <https://understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-27-2023>; 'Russian Offensive Campaign Assessment, April 29 (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 29 april 2022). Zie: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-29>; Russian Offensive Campaign Assessment, August 12 (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 12 augustus 2022). Zie: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-august-12-0>; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 69, 88-89; Oliker, *Russia's Chechen Wars*, 78-79; J. Askew, 'Russia could step up chemical attacks in Ukraine, warns expert', *Yahoo!News* (10 mei 2023). Zie: <https://uk.news.yahoo.com/russia-could-step-chemical-attacks-043058347.html?guccounter=1>; L. Tondo, 'Russia using cluster bombs to kill Ukrainian civilians, analysis suggests', *The Guardian* (21 april 2022). Zie: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/21/russia-using-banned-weapons-to-kill-ukrainian-civilians-pictures-suggest>; L. Tondo en I. Koshiw, 'Ukraine destruction: how the Guardian documented Russia's use of illegal weapons', *The Guardian* (24 mei 2022). Zie: <https://www.theguardian.com/world/2022/may/24/ukraine-destruction-how-the-guardian-documented-russia-use-of-weapons>.
- 28 U.S. Army, ATP 7-100.1 *Russian Tactics*, 5-42; Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Grau, 'Attacking in a City', 18; Askew, 'Russia could step up chemical attacks'; D. Hambling, *Russia's Tear Gas Bombings In Ukraine May Be First Step In Dangerous Chemical Escalation*. *Forbes* (1 november 2022). Zie: <https://www.forbes.com/sites/davidhambling/2022/11/01/yes-these-are-chemical-weapons-why-russias-tear-gas-bombings-in-ukraine-matter/>; L. Phillips en D. Crouch, 'Have Chemical Weapons been Used in Ukraine?' (Londen, RUSI, 20 juni 2023). Zie: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/have-chemical-weapons-been-used-ukraine>.
- 29 Tijdens de tweede aanval op Grozny was iedere vierde afgevuurde artilleriegranaat een WP-projectiel (Zie: Grau, *Changing Russian Urban Tactics*).
- 30 Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 85, 87, 89; Renaud, *A view from Chechnya*, 123.
- 31 R.K. Ackerman, 'Echoes of Chechnya Warfare Resound in Moscow, Quantico', *Signal Magazine* (mei 2000) 4. Zie: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA399296>; *The Economist*, 'Armies are re-learning'.
- 32 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 47.
- 33 Grau, 'Attacking in a City', 15; M.S. Dooley, *What Lessons Can NATO And Its Members Draw From Russian Experiences In Chechnya?* (Cranfield, Cranfield University, 2002).
- 34 Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 47.
- 35 Ibidem.
- 36 Noot van de auteur: de Russische strijdkrachten beschouwen de TOS-1 als een vlammenwerper, die organiek is ingedeeld bij de CBRN-troepen. Zie L. Grau en C. Bartles, *The Russian Way of War. Force Structure, Tactics, and Modernization of the Russian Ground Forces* (Fort Leavenworth, Foreign Military Studies Office, 2017) 320-321. Vanuit NAVO-perspectief is het een Multiple Launch Rocket System (MLRS). Aangezien alle Engelstalige literatuur 'vlammenwerper' aanhoudt doet dit artikel dat ook.
- 37 Ibidem, 47-48.
- 38 Grau, 'Attacking in a City', 16.
- 39 Ibidem.
- 40 Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 42; Grau, 'Attacking in a City', 15; Grau, *Changing Russian Urban Tactics*.
- 41 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 42.
- 42 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*.
- 43 Grau, 'Attacking in a City', 15.
- 44 Grau, 'Attacking in a City', 16.

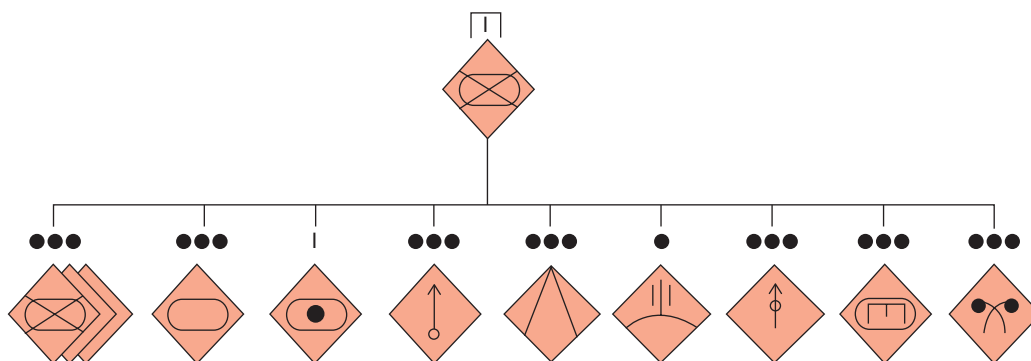
Phosphorus (WP) en thermobarische munitie voor gebruikt.²⁷ Ter ondersteuning krijgen de aanvallende eenheden extra rook (WP- en standaardrook), traangas en thermobarische munitie ter beschikking.^{28 29} Precisiemunitie wordt voornamelijk gebruikt voor *high pay-off targets* en steunpunten.³⁰ De duur van de voorbereidende beschieting varieert van een uur tot enkele weken.³¹ Het doel van de voorbereidende beschieting is om onderkende steunpunten te vernietigen en de opmars naar en de inbraak in het oord te ondersteunen.³² Het innemen van sleutelposities aan de randen van de stad gebeurt bij voorkeur bij omstandigheden met verminderd zicht (nacht, danwel onder dekking van rook) en vanuit de beweging.³³ De doorbraakgroep, veelal bestaande uit tanks met mijnenroller of mijnenploeg, leidt de inbraak.³⁴ De doorbraakgroep wordt gesteund door een dekkingsgroep van tanks, genievoertuigen en vlammenwerpers.^{35 36} De doorbraakgroep zal onder dekking van de voorbereidende beschieting en de dekkingsgroep door eventuele hindernissen breken, waarna de aanvalsgroep inbreekt in het oord.³⁷ Bij voorkeur wordt de aanval ingezet over een breed front vanuit drie richtingen, zodat verschillende straten gelijktijdig genomen kunnen worden.³⁸ Onderkende steunpunten worden vernietigd met vuursteun, danwel omtrokken en omsingeld, waarna ze later door een *storm group* (zie figuur 2) genomen worden.³⁹

Tijdens het innemen van de stadsranden en voordat er wordt overgegaan tot de verdere aanval formeren de Russen *storm detachments* en *storm groups*.⁴⁰ Een storm detachment bestaat uit een Motorized Rifle Battalion (MRBn), versterkt met minimaal een afdeling artillerie, een tankeskadron, een geniecompagnie, een luchtverdedigingspeloton en een Chemisch, Biologisch, Radiologisch en Nucleair (CBRN) peloton of compagnie (vlammenwerpers en rookmachines).⁴¹ Additionele artillerie wordt toegewezen vanuit de divisie.⁴² Deze MRBns komen uit het regiment (of brigade) dat de aanval inzet.⁴³

Het MRBn dat de aanval inzet betreft een verzamelgebied, waar het overgaat in storm detachments.⁴⁴ Een storm detachment wordt verder onderverdeeld in storm groups.⁴⁵ Een

Figuur 1 Mogelijke samenstelling Russisch storm detachement. Bron: Koninklijke Landmacht

Figuur 2 Mogelijke samenstelling Russische storm group. Bron: auteur

storm group kan zowel een MR-compagnie als een MR-peloton zijn.⁴⁶ Een storm group van compagniesgrootte bestaat veelal uit een MR-compagnie, versterkt met een tankpeloton, een of meerdere artilleriebatterijen, een mortierpeloton, een antitankpeloton, luchtverdedigingsgeschut, een AGS-17-peloton (Automatic Grenade Launcher), een geniepeloton en een CBRN (vlammenwerper-) peloton of sectie.⁴⁷

Een storm detachement valt in de regel uiteen in twee tot drie storm groups, een reserve, een dekkingsgroep, een vuursteungroep, een doorbraakgroep, een commandogroep, een consolidatiegroep en een specialistengroep (bijvoorbeeld ten behoeve van het nemen van ondergrondse ruimtes en riolen).⁴⁸ De storm groups nemen (delen van) gebouwen in die zijn ingericht ter verdediging en sleutelgebouwen.⁴⁹ De storm groups zijn weer onder te verdelen in kleinere subgroepen:

- de aanvalsgroep: een MR peloton of groep, die

eventueel verstrekt met vlammenwerpers (delen van) gebouwen verovert.⁵⁰ De voertuigen van deze groep nemen posities in achter het personeel op circa 200 meter van het doel;⁵¹

- de dekkingsgroep: een MR-peloton dat het voorste peloton in staat stelt om het doel te consolideren door het geven van vlakbaanvuur. De dekkingsgroep kan ook ingezet worden om de rug en flanken te dekken en genomen gebouwen te beveiligen;⁵²
- de consolidatiegroep: een MR-peloton of groep

45 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Grau, 'Attacking in a City', 15; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 27, 42.

46 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Grau, 'Attacking in a City', 15.

47 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 7-20; Grau en Bartles, *The Russian Way of War*, 74; Grau, 'Attacking in a City', 15.

48 Grau, 'Attacking in a City', 18.

49 Grau, 'Attacking in a City', 18; Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 27, 42.

50 Grau, 'Attacking in a City', 18, 20; Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 46.

51 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 7-21.

52 Ibidem.

- dat genomen gebouwen veiligstelt, en documenten et cetera doorzoekt die gevonden worden. De groep voorkomt dat de gebouwen opnieuw veroverd worden door de vijand door het doorzoeken van zolders, kelders, et cetera en de toegang hiertoe te beveiligen. Dit beveiligen kan gebeuren door het plaatsen van mijnen en/of Improvised Explosive Devices;⁵³
- de konvoogroep: een MR-groep die zorgt draagt voor de afvoer van krijgsgevangenen en burgers naar achteren;⁵⁴
  - de reserve: MR-peloton dat de aanvalsgroep of de dekkingsgroep kan versterken en kan reageren op onverwachte omstandigheden;⁵⁵
  - de vuursteungroep: deze bestaat uit de tanks, antitank, artillerie, luchtverdedigingsgeschut, het mortierpeloton, het AGS-17-peloton en de vlammenwerpers.⁵⁶ Zij beveiligen de opmars van de storm group met een combinatie van direct en indirect vuur. Direct vuur heeft de voorkeur, aangezien indirect vuur voor puin zorgt dat hindert op de aanvalsas.⁵⁷ Deze groep creëert ook mangaten voor de inbraak met direct vuur van de artillerie;⁵⁸
  - de doorbraakgroep: genisten met de taak om hindernissen en obstakels te verwijderen, mijnenvelden te doorbreken/te ruimen, gaten in muren te maken, gebouwen en belangrijke punten te ontminen en vorige steunopdrach-

ten uit te voeren.⁵⁹ Deze groepen hebben extra sappeurs en extra springladingen bij zich om voldoende steun te kunnen geven;⁶⁰

- de commandogroep: deze groep (inclusief specialisten en het verbindingspeloton) coördineert de aanval;⁶¹
- de *counter-UAV* groep: een mobiele EOY-groep die Unmanned Aerial Vehicles (UAV's) kan storen en een aantal luchtverdedigings-systemen heeft om een gelaagde verdediging te creëren.⁶² Deze groep beschermt de commandogroep.⁶³

Fase 3: innemen woonkernen, industriegebieden en centrale delen⁶⁴

Een MRBn zal veelal aanvallen in twee echelons over een of twee hoofdstraten, inclusief de aangrenzende stadsblokken, met een frontbreedte van een tot twee kilometer. Elke compagnie is verantwoordelijk voor een straat of voor een bebouwd blok (150 tot 200 meter diep). Het MRBn heeft een onmiddellijk en een opvolgend doel. Het onmiddellijke doel is het vernietigen van vijandelijke steunpunten en vaak het vermeesteren van een of twee stadsblokken (ergo maximaal 300 tot 400 meter diep). Het opvolgend doel is om onderkende sleutelpunten dieper in de stad te vermeesteren en ter verdediging in te richten. De voorste eenheden zullen hun ingenomen posities versterken om een eventuele tegenaanval af te kunnen slaan. Er worden verkenningen gedaan langs vijandelijke terugtochtroutes en mogelijke vijandelijke aanvalsroutes. De artillerie rijdt mee met het eerste echelon en voert met name *suppression* en *annihilation fires* uit. De doelen hiervan zijn vijandelijke steunpunten en (vermoedelijke) sniper-posities te vernietigen, vuurposities te onderdrukken, verwachte naderings- en terugtochtroutes af te dekken, vijandelijke aanvallen af te slaan, afstand te creëren tussen eigen troepen en de vijand, te voorkomen dat vijandelijke reserves kunnen manoeuvreren en de terugtrekkende vijand te vernietigen.⁶⁵

Fase 4: vernietigen afgesneden vijand

Als de randen van de stad worden bereikt zal de voorste eenheid consolideren en een verdediging inrichten tegen een tegenaanval. Omtrokken steunpunten, complexen en overige locaties

53 Grau, 'Attacking in a City', 20; Renaud, *A view from Chechnya*, 103; Oliker, *Russia's Chechen Wars*, 25.

54 Grau, 'Attacking in a City', 20.

55 Grau, 'Attacking in a City', 20; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 46.

56 Ibidem.

57 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Grau, 'Attacking in a City', 18.

58 U.S. Army ATP 7-100.1 *Russian Tactics*, 7-21.

59 Grau, 'Attacking in a City', 18; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 46.

60 Grau, 'Attacking in a City', 18.

61 Ibidem, 20.

62 Koninklijke Landmacht Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 49.

63 Ibidem.

64 Tenzij expliciet aangegeven komt de informatie in deze paragraaf uit Grau, 'Attacking in a City', 15-20.

65 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Grau, 'Attacking in a City', 16; Ackerman, 'Echoes of Chechnya Warfare', 5; Zie: <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA394517.pdf>. Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 47-48.

waar de vijand is achtergebleven, worden gezuiverd. Bij voorkeur worden deze gebouwen eerst (langdurig) met artillerie te beschoten of wordt de vijand uitgehongerd, zodat er nog slechts lichte weerstand is bij de uiteindelijke aanval.⁶⁶ Hierna worden mijnen en andere overgebleven hindernissen geruimd, overgebleven wapens verzameld en een militair bestuur geïnstalleerd met een avondklok.⁶⁷

Russische TTP's

In de vorige paragraaf is de Russische doctrine beschreven. Maar om een goed beeld te krijgen van hoe de verschillende Russische eenheden die in de praktijk invullen, is het essentieel om ook kennis te hebben van de Russische TTP's. Hiermee wordt de vertaalslag gemaakt van het optreden van eenheden in groter verband naar het optreden van de eenheden die daadwerkelijk de aanval, danwel de voortzetting uitvoeren. Daarom worden in deze paragraaf de belangrijkste TTP's weergegeven van de Russische manoeuvre-eenheden en vuursteun.

Inbraak oord⁶⁸

Voor de inbraak van een oord zal een voorbereidende beschieting plaatsvinden.⁶⁹ De duur hiervan zal variëren.⁷⁰ De doelen zijn (versterkte) posities en opstellingen, het onderdrukken van de oordrand en het leggen van rook om de eigen manoeuvre te maskeren. De mortierbatterij van het bataljon zal zich hierbij concentreren op de oordrand. De inbraak wordt gedaan door een doorbraakgroep, gesteund door een dekkingsgroep en een vuursteungroep. Onder dekking van de voorbereidende beschieting zal de doorbraakgroep (tanks met mijnrollers of mijnploeg)⁷¹ op maximale snelheid proberen door eventuele mijnenvelden te breken. Veelal gebeurt dit door een peloton tanks op linie, op een frontbreedte van maximaal 300 meter en 150 meter afstand tussen de voertuigen. De dekkingsgroep bestaat uit een tank, infanteriegevechtvoertuigen, AGS-17 AGL en/of mortieren en antitank. De dekkingsgroep moet tank, antitank, gevechtvoertuigen, snipers en groepswapens uitschakelen, zodat de doorbraakgroep hierdoor niet wordt gehinderd. De

Figuur 3 Fase 1 tot en met 4 uitgevoerd bij de Russische belegering van Marioepol in 2022. Bron: BBC

vuursteungroep bestaat uit raketartillerie, een TOS-1 vlammenwerper en een UR-77 mijnenruimer (met lading zonder remkabel). Deze vuren in directe richting, waarbij de hardnekkig verdedigde punten worden vernietigd door een TOS-1 met thermobarische munitie. De UR-77 schiet een lading over gebouwen heen en vernietigt het betreffende gebouw.⁷² Een tweede

66 'Mariupol: Key moments in the siege of the city, BBC (17 mei 2022). Zie: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61179093>; 'Ukraine's Mariupol says city's last reserves of food and water are running out', Reuters (13 maart 2022). Zie: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-mariupol-says-citys-last-reserves-food-water-are-running-out-2022-03-13/>.

67 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*.

68 Tenzij expliciet aangegeven is de informatie in deze paragraaf afkomstig uit Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 47-49.

69 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 74; Zaczek, 'Russian paratroopers launch fresh attack'; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 47.

70 Ackerman, 'Echoes of Chechnya Warfare', 4.

71 KMT-7 mijnroller of KMT-8 mijnploeg.

Een Russische UR-77 voor het doorbreken van mijnevelden

optie is dat de UR-77 in één keer een volledige straat vernietigt en de gebouwen beschadigt.⁷³ De straat is hierna niet bruikbaar voor voertuigen, waardoor dit geen optie is om te gebruiken op de geplande aanvalsas.⁷⁴

Nadat de mijnevelden doorbroken zijn legt de doorbraakgroep een (extra) rookscherm met de voertuigrook. Het doel hiervan is het maskeren van het doorbraakpunt ter dekking van de

aanvalsgroep. Hierna zet de aanvalsgroep de aanval in, onder dekking van de nog steeds voortdurende voorbereidende beschieting. De aanvalsgroep bestaat uit een tankpeloton en een MR-peloton. Ze rijden op linie, met een maximale frontbreedte van 300 meter en 200 meter afstand tussen de pelotons. Tijdens het rijden vuren ze op waargenomen doelen. Hierbij worden ze ook gesteund door de dekkingsgroep. Als de voorste voertuigen 200 meter van de oordrand zijn wordt het artillerievuur verlegd naar de diepte. Het doel van het verleggen is voornamelijk het voorkomen van *red-on-red*, maar ook nieuw onderkende vijandelijke Command & Control en opstellingen verder in de diepte te vernietigen en de nadering van vijandelijke reserves te voorkomen.

De TTP-aanval in een oord⁷⁵

Het voorste MR-peloton heeft als opdracht het eerste blok (150 tot 200 meter) te vermeesteren. Het tweede MR-peloton volgt op 200 tot 400 meter afstand en schrijdt, op bevel, door om het volgende blok te nemen. Het derde MR-peloton heeft twee opties. Bij de eerste optie kan het peloton kort achter het tweede peloton verplaatsen, om de achtergebleven vijand te vernietigen, de route te beveiligen en vijandelijke nadering vanuit de rug te voorkomen. Bij de tweede optie beweegt het derde peloton samen met het tweede peloton. Op een afstand van 500 tot 1000 meter voor de bebouwing begint houdt het halt om als vuurbasis te dienen voor zowel het eerste als het tweede peloton. De pelotons worden ondersteund door meerdere UAV's. Een eerste UAV vliegt voor de aanvalsgroep uit. Deze moet mogelijke hinderlagen en vuurposities onderkennen. Een tweede UAV vliegt boven de aanvalsgroep om de commandant *real-time* inzicht te geven in de tactische situatie. Een derde UAV houdt de genomen route onder waarneming, zodat de opvolgende eenheden of reserve niet verrast worden. Een vierde UAV voert verkenningen uit in de diepte, buiten de stad. Deze UAV moet vijandelijke artillerie opsporen.⁷⁶ Dit kunnen verschillende UAV's zijn en zowel commerciële als militaire UAV's.⁷⁷ Hiernaast vliegen er ook UAV's van de hogere (artillerie en manoeuvre) niveaus. Deze zijn voor doelopsporing en melden gevonden posities

72 A.H. de Frahan, *Russian army using UR-77 Meteorite mine clearing vehicles to destroy buildings in Ukraine. Ukraine - Russia Conflict War 2022* | Analysis Focus Army Defence Military Industry Army (23 mei 2022). Zie: https://www.armyrecognition.com/ukraine_-_russia_conflict_war_2022/russian_army_using_ur-77_meteorite_mine_clearing_vehicles_to_destroy_buildings.html; U.S. Army (2017), pp. 20, Army Recognition (2022a, mei 23). Russian army using UR-77 Meteorite mine clearing vehicles to destroy buildings in Ukraine; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 47-49.

73 S. Roblin, 'Russia's 'Meteorite' Could Be Putin's Secret Weapon to Kill Ukraine's Cities', *War Is Boring* (2022). Zie: <https://www.19fortyfive.com/2022/04/russias-meteorite-could-be-putins-secret-weapon-to-kill-ukraines-cities/>; R. Beckhusen, (2018, April 28). Spotted—Al Assad's brutal Mine-Clearing tank in Syria. *War Is Boring* (28 april 2018). Zie: <https://medium.com/war-is-boring/assads-new-brutal-mine-clearing-tank-spotted-on-the-front-line-893967d17710>.

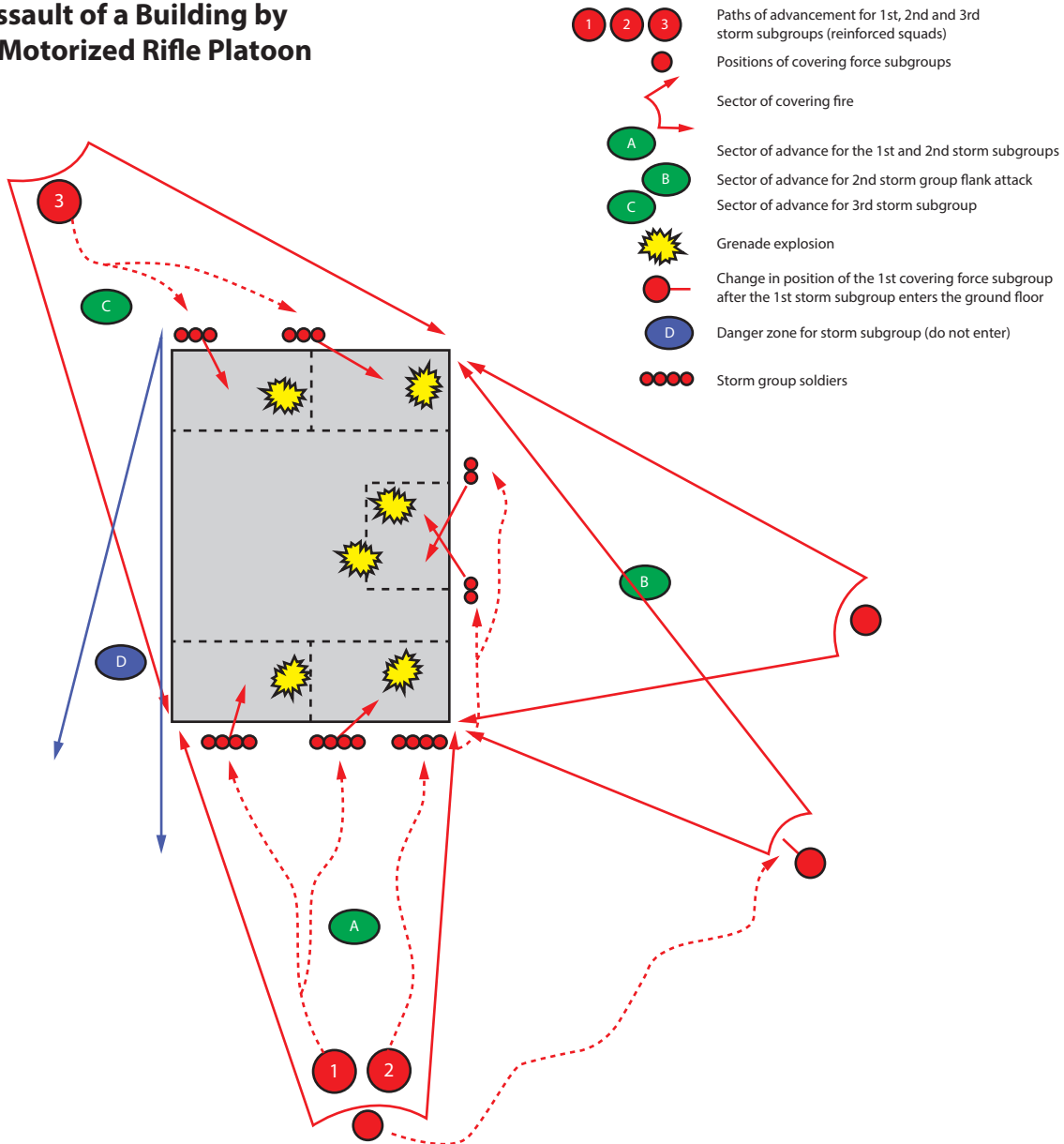
74 Ibidem.

75 Tenzij expliciet aangegeven is de informatie in deze paragraaf afgeleid uit Grau, 'Attacking in a City', 16.

76 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 14; J. Edmonds en S. Bendett, *Russia's Use of Uncrewed Systems in Ukraine* (Washington, D.C., Center for Naval Analysis, 2023) 28.

77 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 14; Edmonds en Bendett, *Russia's Use of Uncrewed Systems*, 28; P. Danczuk, 'Bayraktars and Grenade-Dropping Quadcopters. How Ukraine and Nagorno-Karabakh Highlight Present Air and Missile Defense Shortcomings and the Necessity of Unmanned Aircraft Systems', *Military Review* (juli-aug, 2023) 22-23, 26-27; M. Zhirohov, 'Drone war: Ukraine's emerging counter-UAV solutions reach the battlefield', *Jane's e-magazine*. Zie: <https://emagazines.janes.com/webviewer/>.

Assault of a Building by a Motorized Rifle Platoon

Figuur 4 Het aanvallen van een gebouw door een MR-peloton

direct aan de artillerie.⁷⁸ Hierbij is het mogelijk dat kleine, commerciële UAV's, zoals een DJI MAVIC, een doel vinden, waarna er een militaire UAV, zoals een ORLAN-10, komt voor exacte doellocatie.⁷⁹ Hierna wordt het doel aangegrepen met vuursteun. Doelbestrijding na onderkenning door een UAV kan binnen 3 tot 5 minuten.⁸⁰ Onderkende hindernissen worden

geruimd door een eigen, kleinere, doorbraakgroep. Deze heeft doorgaans een UR-77 ter

78 Ibidem.

79 S. Pettyjohn, *Evolution not Revolution. Drone Warfare in Russia's 2022 Invasion of Ukraine* (Washington, D.C., Center for a New American Security, 2024) 26.

80 Zabrodskiy e.a., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting*, 38; Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 14.

beschikking om mijnenvelden te doorbreken, een TMM⁸¹ schaarbrug om hindernissen te overschrijden en een IMR doorbraakvoertuig om obstakels te verwijderen. De doorbraakgroep heeft ook sappeurs, die mangaten kunnen blazen.⁸²

Het nemen van een gebouw⁸³

Bij een aanval op een gebouw wordt eerst de dekkingsgroep ontplooid. Dit zijn twee MR-groepen die het gebouw vanaf twee kanten bevuren (zie figuur 4). De dekkingsgroep kan aangevuld zijn met AGS-17 AGL, RPO-A vlammenwerpers met thermobarische munitie en de BMP's van het peloton.⁸⁴ In het voorbeeld in figuur 4 nemen de eerste en tweede MR-groep aanvalsposities in zuid van het gebouw. De derde groep probeert ongemerkt positie in te nemen noordwest van het gebouw. Hierna vallen groep 1 en 2 het gebouw aan. Er worden eerst granaten naar binnen gegooid, voordat de eerste infanteristen het gebouw binnen gaan. De derde groep valt aan vanaf noord. In het gebouw wordt systematisch van kamer naar kamer gezuiverd. Met vlaggen wordt aangegeven wat de status is. Een gebouw wordt vanaf de inbraakpositie eerst tot de bovenste verdieping gezuiverd. Pas hierna worden eventuele lagere verdiepingen en kelder(s) gezuiverd.⁸⁵ In de huidige oorlog is meermaals waargenomen dat een inbraak niet op de begane grond plaatsvond, daar deze te goed verdedigd werd geacht.

Het tankpeloton⁸⁶

Tanks steunen het voorste element op een afstand van 100 tot 200 meter.⁸⁷ Tanks rijden geëchelonneerd, met één tank voor en 40 tot 50 meter erachter de andere tanks. Waar de breedte van de weg het toelaat, ontplooit het tweede echelon met een onderlinge tussenafstand van 15 tot 20 meter. De opdracht van de tanks is de infanterie te steunen vijandelijke vuurposities en personeel te vernietigen, mangaten te creëren in gebouwen en gebouwen onderdrukken terwijl de infanterie manoeuvreert.⁸⁸ Als laatste worden ze gebruikt om op zeer korte afstand vijandelijke tanks uit te schakelen.⁸⁹ De prioriteit ligt op antitankdoelen. Als tanks niet kunnen ontplooiën rijden ze geëchelonneerd met 20 tot 30 meter tussenafstand. De infanterie beschermt de tanks. Per groep hebben twee tot drie man de opdracht om de hogere verdiepingen, kelders en andere plekken geschikt voor antitankwapens te monitoren. Coördinatie tussen tanks en infanterie vindt plaats door visuele signalen en door het uitbrengen van markerend vuur. Er is vrijwel geen radiocontact. Als de infanterie steun nodig heeft komt een tank naar voren tot de voorste lijn die de eigen infanterie in handen heeft, vuurt een aantal schoten af en trekt zich dan terug. Hiervoor worden een viertal TTP's toegepast:

1. Tank Carrousel⁹⁰

Meerdere tanks beweging in een cirkel, waarbij vanuit een vuurpositie één schot wordt afgevuurd. Er wordt herladen tijdens de beweging. Het doel is om vuur uit te lokken door continu druk uit te oefenen. Zodra er vuur wordt afgegeven worden de onderkende posities gericht beschoten;

2. Syrian Shaft⁹¹

Hierbij wordt gebruik gemaakt van een geconstrueerde beschermde locatie/barrière waar vanuit een tank kan vuren en daarna kan verplaatsen;

3. Tank Trouser⁹²

Tanks bewegen vanuit een loopgraaf/geul naar een andere, parallelle loopgraaf/geul. Hierbij wordt iedere 3 tot 5 seconden gevuurd. Hierdoor kunnen tanks samen optreden in een onvoorspelbaar patroon om van plaats te wisselen en zijn ze slechts kort zichtbaar;

81 TMM staat voor Tyazhelo Mekniznrovanny Most: zware mechanische brug.

82 Grau, 'Attacking in a City', 18; Koninklijke Landmacht, *Optreden tegen illegale gewapende groepen*, 46.

83 Bron: Grau, 'Attacking in a City', 19.

84 Grau, 'Attacking in a City', 19; U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, I-5.

85 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 7-21.

86 Tenzij expliciet aangegeven is de informatie in deze paragraaf afkomstig uit Grau, 'Attacking in a City', 16-17.

87 Grau, 'Attacking in a City', 19.

88 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 15; Grau, 'Attacking in a City', 16-17.

89 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 15.

90 S. Cranny-Evans, 'Russian tank doctrine evolves to combat modern threats', *Jane's Defence Weekly* 2018. Zie: http://www.janes.com/article/81651/russian-tank-doctrine-evolves-to-combat-modern-threats?utm_campaign=CL_%20Jane%27s%20360-July-11-2018_PC5308_e-production_E-12463_KP_0711_0830&utm_medium=email&utm_source=Eloqua.

91 Ibidem.

92 Ibidem.

4. Indirect Fire

Hierbij worden tanks vanuit verborgen posities, danwel vanuit posities verder naar achteren ingezet als indirect vuursteun-middel. Hierbij maakt de tank gebruik van de eigen optiek. Russische tankeenheden kunnen hiermee redelijk accuraat vuur uitbrengen, ook wanneer het te gevaarlijk is om op te rijden en direct te vuren.⁹³

De artillerie

De artillerie wordt gebruikt om eventuele tekortkomingen van de manoeuvre te compenseren.⁹⁴ Voor het uitvoeren van de *fire missions* worden voornamelijk reguliere High Explosive (HE) granaten gebruikt, maar ook Precision-Guided Munition (PGM), vooral tegen High-Value Targets. Deze PGMs zijn beschikbaar voor 122mm-, 152mm-, 203mm- en 240mm-munitie.⁹⁵ Ook wordt er veel gebruik gemaakt van thermobarische munitie door de TOS-1, de TOS-2 en de raketartillerie. De artillerie gebruikt bij OVG een aantal TTP's:

1. Fire block

Een interdictievuur met als doel de vijand te binden in zijn positie;⁹⁶

2. Fire sweep

Een bewegende barrage die als doel heeft de vijand in een bepaalde richting te dwingen, danwel om een *suppress-* of *harass-*effect te creëren op afgelegen/moeilijk bereikbare posities;⁹⁷

3. Defensive box barrage

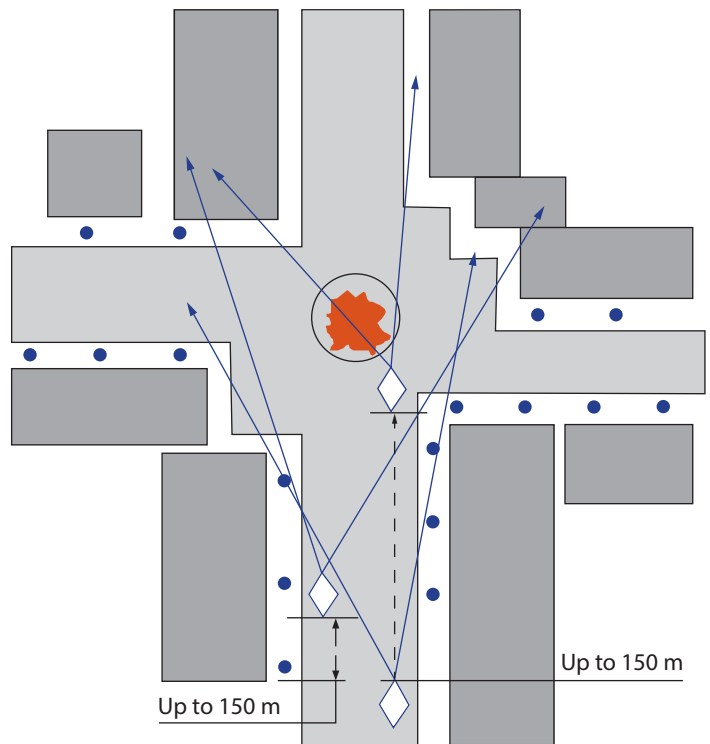
Een lineair vuur op 50 tot 100 meter van de eigen troepen. Het doel is te voorkomen dat een positie wordt overlopen, danwel om vitale infra te beschermen;⁹⁸

4. Fire corridor

Hierbij wordt gelijktijdig vuur uitgebracht op twee vermoedelijke assen van de vijandelijke manoeuvre, danwel op locaties waar concentraties van manoeuvre worden vermoed. Het doel van dit vuur is een veilige aftocht mogelijk te maken.⁹⁹ Dit vuur wordt uitgevoerd door verschillende vurende eenheden;

5. Fire vise

Een bewegende barrage die begint aan de rand van een doel/vijandelijke positie. De barrage loopt op naar een centraal punt. Op

Figuur 5 Een Russisch tankpeloton in de aanval. Bron: L. Grau, 'Attacking in a City. The Russian Motorized Rifle Battalion Approach'

dit punt worden vervolgens een of meerdere punt- (*converge*) of oppervlaktevuren afgevuurd. Het doel van dit vuur is het geselecteerde doel/de geselecteerde positie volledig te vernietigen;¹⁰⁰

6. Fire sack

Een vuur waarbij een centraal punt wordt geprikt. Dit punt wordt door verschillende vuureenheden beschoten. Hierbij wordt een oppervlakte met een breedte en diepte van 400 tot 800 meter rondom het punt bestreden.¹⁰¹ Het doel van dit vuur is het vernietigen van het gebied;

93 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 15; Cranny-Evans, 'Russian tank doctrine'.

94 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 29.

95 Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 60-62.

96 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 5-15; Wallwork, *Artillery in Urban Operations*, 75.

97 Ibidem.

98 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 5-15; P. Hollis, 'Fighting with fires: The Russian way', *Field Artillery Journal* (augustus 1993) 9.

99 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 5-15; A. Aldis, *The Second Chechen War* (Swindon, British Army Review Printing Press, 2000) 102.

100 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, 5-15.

101 Ibidem.

7. Layer cake

Een vuur waarbij een mix van HE *point detonate* en *proximity*-munitie wordt verschoten van granaten die op verschillende hoogtes ontploffen. Het doel hiervan is maximale *blast* en scherfwerking te creëren.¹⁰²

Luchtsteun

Zowel vliegtuigen als helikopters steunen bij OVG.¹⁰³ Hierbij wordt meer gebruik gemaakt van vliegtuigen, wegens de kwetsbaarheid van helikopters voor zowel ATGM als MANPADS.¹⁰⁴ Vliegtuigen die grondeenheden ondersteunen staan vaak 50 tot 70 kilometer achter de linies. Voor strategische bommenwerpers kan dit 200 tot 300 kilometer zijn. Helikopters staan vaak op 20 tot 30 kilometer achter de linies om de reactietijden te verkorten.¹⁰⁵

Er is vrijwel geen Close Air Support (CAS) zoals bij de NAVO wel gebruikelijk is. De meeste Russische aanvallen zijn tegen vaste, vooraf geplande, doelen.¹⁰⁶ Een voorwaarde voor luchtsteun aan grondeenheden is dat er lokale *air supremacy* is.¹⁰⁷ Afstemming met grondeenheden gebeurt door een Forward Air Controller (FAC) die is aangesloten bij de bataljonscommandopost van de grondeenheid.¹⁰⁸ Op de tevoren bepaalde afstand wordt via VHF verbinding gemaakt met de FAC en deze neemt de controle over.¹⁰⁹ Hierbij wordt vaak niet over eigen eenheden heen gevlogen, wegens het moeilijk kunnen afstemmen met de eigen luchtverdediging en grondgebonden vuursteun. Er wordt wel getracht om aanvallen door lucht en grondgebonden vuursteeneenheden simultaan te laten plaatsvinden.¹¹⁰ Vliegtuigen die een grondaanval uitvoeren maken gebruik van *stand-off* wapens, zoals de KAB-zweefbom.¹¹¹ Als vliegtuigen geen *stand-off* wapens kunnen gebruiken zullen ze laag of zeer laag inkomen, gebruik maken van de dekking die het terrein biedt, in combinatie met dekking door vliegende of grondgebonden EOVS-systemen.¹¹²

Hoewel er beperkingen zijn in het leveren van luchtsteun, kan dit nog steeds een doorslaggevende factor zijn. Bij de slag om Avdijivka in februari 2024 was Rusland in staat *air supremacy* te verkrijgen. Het aantal luchtaanvallen werd hierna opgevoerd, waarbij binnen 48 uur in sommige delen 250 zweefbommen werden ingezet. Deze massale aanvallen hebben een aantal dagen achter elkaar geduurd. Het is aannemelijk dat dit een doorslaggevende factor was voor de verovering van Avdijivka.¹¹³

Straf- en 'vrijwilligers'-bataljons

Rusland maakt gebruik van 'misbare' infanterie-eenheden, in de literatuur ook wel *expendable infantry* genoemd. Deze worden gevormd door gevangenen in zogeheten strafbataljons (Storm-Z).¹¹⁴ Ze kunnen ook bestaan uit 'vrijwilligers' uit de geannexeerde gebieden. De eenheden vallen uiteen in compagnieën van circa 100 man en zijn vaak slechts (zeer) kort getraind, 1 tot 15 dagen. Officieel bestaan deze compagnieën uit vier tot vijf infanteriegroepen van tien, een sectie genie, een verkenningsgroep,

102 Ibidem.

103 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 22-23; Dooley, *What Lessons*.

104 Grau, *Changing Russian Urban Tactics*.

105 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, C-2.

106 Dalsjö, 'Russian Airpower'.

107 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, C-7; ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, February 17, 2024' (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 17 februari 2024). Zie: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-17-2024>.

108 Er is een wezenlijk verschil tussen een Russische FAC en een Joint Terminal Attack Controller (JTAC) bij NAVO-lidstaten. De Russische FAC is niet of amper in staat om geïntegreerd met manoeuvre Close Air Support te leveren. De term JTAC wordt hierom bewust niet gebruikt.

109 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, C-7.

110 Ibidem.

111 ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, February 17, 2024'; Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, iii, 22.

112 U.S. Army, *ATP 7-100.1 Russian Tactics*, C-7.

113 ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, February 17, 2024'; J. Waterhouse, 'Ukraine war: Is Avdiivka's fall a sign Russia is turning the tide?', *BBC* (17 februari 2024). Zie: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68322527>.

114 ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, April 6, 2023' (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 6 april 2023). Zie: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-6-2023>; P. Nikolskaya en M. Tsvetkova, 'They're just meat': Russia deploys punishment battalions in echo of Stalin', *Reuters* (3 oktober 2023). Zie: <https://www.reuters.com/world/europe/theyre-just-meat-russia-deploys-punishment-battalions-echo-stalin-2023-10-03/>; D. Axe, 'The Russians Around Krynky Counted On Storm-Z Units To Absorb Ukrainian Fire. But Now The Storm-Z Troops Are All Dead', *Forbes* (12 januari 2024). Zie: <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2024/01/12/the-russians-around-krynky-counted-on-storm-z-units-to-absorb-ukrainian-fire-but-now-the-storm-z-troops-are-all-dead/>; S. Sukhankin, 'Russia Continues to Forcibly Recruit Prisoners and Migrant Workers for War in Ukraine' (Part One, 31 oktober 2023). Zie: <https://jamestown.org/program/russia-continues-to-forcibly-recruit-prisoners-and-migrant-workers-for-war-in-ukraine-part-one/>.

Verwoeste Russische voertuigen in de straten van Boesja, begin maart 2022: in het stedelijk gevecht moeten Russische grondeenheden het meestal redden zonder luchtsteun

een sectie medisch personeel en een UAV-ploeg.¹¹⁵ In de praktijk blijkt dit niet zo te zijn. Storm-Z groepen omvatten in de praktijk circa 15 man. Deze groepen verplaatsen over de aanvalsas die de meeste dekking lijkt te bieden. Er kunnen tot vijf groepen tegelijk over een aanvalsas voorwaarts gaan. De groep gaat voorwaarts in subgroepen van twee tot vijf personen, tot ze contact krijgen met de verdedigende eenheid. De groepen gaan vaak het contact aan tot ze zijn uitgeschakeld. Het is waarschijnlijk dat deze eenheden drugs toegediend krijgen, waardoor ze minder last hebben van pijn en bij verwonding door kunnen vechten.¹¹⁶ Het doel van deze teams is het vinden van zwakke plekken in de verdediging, de verdediging overrompelen door aantallen en het in kaart brengen van vijandelijke posities. Deze posities kunnen vervolgens aangegrepen worden door vuursteun, snipers of voertuigen.¹¹⁷ Het moreel in deze eenheden is vaak laag. Ogenschijnlijk is het ook niet altijd gewenst dat de eenheden het er levend vanaf brengen.¹¹⁸

- 115 ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, April 6, 2023'; M. van Harrevel, 'Ziekte, drugs en strafkuilen, de alledaagse realiteit in de Russische loopgraven', *BNR* (14 januari 2024). Zie: <https://www.bnr.nl/nieuws/internationaal/10537513/ziekte-drugs-en-strafkuilen-de-alledaagse-realiteit-in-de-russische-loopgraven>; 'Nieuwe Russische rekruten in Oekraïne: 'We zijn kanonnenvoer, er zijn overal lijken'', *RTL Nieuws* (3 november 2022). Zie: <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5344249/mobilisatie-russische-rekruten-kanonnenvoer>.
- 116 S. Ankel, 'Russian soldiers are getting hard drugs delivered to their trenches in Ukraine to escape boredom, report says', *Business Insider* (20 oktober 2023). Zie: <https://www.businessinsider.com/russian-soldiers-get-drugs-sent-to-trenches-are-bored-report-2023-10?international=true&r=US&IR=T>; Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 3-5.
- 117 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 5; U.S. Army, *Russian New Generation Warfare Handbook*, 17.
- 118 S. Faberov, 'Drunk, unruly Russian troops sent to die on front lines in punishment squads: report', *New York Post* (3 oktober 2023). Zie: <https://nypost.com/2023/10/03/drunk-russian-troops-sent-to-die-in-punishment-squads/>; B. Lanting, 'Russische soldaten die weigeren te sterven op het slagveld, worden gemarteld of opgehangen. 'Het is een hel hier'', *de Volkskrant* (5 maart 2024). Zie: <https://www.volkskrant.nl/buitenland/russische-soldaten-die-weigeren-te-sterven-op-het-slagveld-worden-gemarteld-of-opgehangen-het-is-een-hel-hier-b16c5c47/>; ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, October 30, 2023' (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 30 oktober 2023). Zie: (ISW). Zie: <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-30-2023>.

UAV's

Rusland gebruikt op grote schaal UAV's in Oekraïne.¹¹⁹ Dit is een mix van commerciële en militaire UAV's¹²⁰ en ze dienen voor verkenning, EO en *targeting*. UAV's kunnen ook zelf doelen bestrijden, door het zelf afwerpen van (geïmproviseerde) munitie of door een kamikaze-aanval.¹²¹ Bij kamikaze zijn er twee opties: doelbewust een UAV lanceren om een onderkend of vermoed doel te bestrijden, of gebruik maken van *first-person view* (FPV) UAV's. Deze laatste

worden bestuurd door een *operator* en zoeken doelen. Het bereik is korter, maar ze kunnen personeel en voertuigen volgen of een gebouw of een voertuigluik invliegen om een doel te vernietigen.¹²² Het is ook mogelijk dat een FPV-UAV een doellocatie doorgeeft aan een kamikaze-UAV en zelf verder gaat met verkenning.¹²³ De mini- en micro-UAV's zijn lastig tot niet te detecteren met radar en ook lastig op te sporen met het blote oog.¹²⁴ UAV's worden in alle gebieden en op alle niveaus gebruikt. Het zijn verbruiksartikelen, met een levensverwachting van enkele vluchten.¹²⁵ De dreiging ervan is continu en het voorkomen van ontdekking door UAVs is daardoor van levensbelang.

Training

Het Russische leger lijdt veel verliezen.¹²⁶ Het totale aantal doden en gewonden sinds de invasie in Oekraïne in februari 2022 ligt vermoedelijk boven de 300.000.¹²⁷ Alleen al de gevechten om Bachmoet hebben Rusland naar schatting 32.000-43.000 doden en 95.000 gewonden gekost,¹²⁸ de gevechten om Avdijivka 16.000-47.000 doden en gewonden.¹²⁹ Deze verliezen ontstaan onder meer door een gebrek aan training.¹³⁰ OVG vereist geïntegreerd trainen en bekendheid met de doctrine en procedures. Is dat niet op orde, dan leidt dat tot een grote stijging van het aantal slachtoffers.¹³¹

Conclusies**Russische doctrine**

Het doel van dit artikel was het beschrijven van de Russische OVG-doctrine. Deze is (doorontwikkeld op basis van ervaring. In theorie zijn Russische eenheden goed in staat om OVG uit te voeren. Oude en nieuwe ervaringen zijn verwerkt en er wordt ook gebruik gemaakt van nieuwe technieken. Rusland zet massaal vuursteun in, waarbij eventuele collateral damage geen factor van invloed is. Hierbij wordt veel gebruik gemaakt van (zware) artillerie en thermobarische munitie. Afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen fungeert 'misbare' infanterie als vuurtrekker. De beter getrainde eenheden zullen met een combinatie van vuursteun en manoeuvre¹³² proberen over

119 F. Mertens e.a., *Lessen uit het Landgevecht: Eén jaar Oorlog in Oekraïne* (Den Haag, The Hague Centre for Strategic Studies, 19 januari 2023) 4.

120 Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 14; Edmonds en Bendett, *Russia's Use of Uncrewed Systems*, 28; Danczuk, 'Bayraktars and Grenade-Dropping Quadcopters', 22-23, 26-27.

121 Danczuk, 'Bayraktars and Grenade-Dropping Quadcopters', 23; Edmonds en Bendett, *Russia's Use of Uncrewed Systems*, 4, 10-16; Pettyjohn, *Evolution not Revolution*, 1-16.

122 How cheap drones are transforming warfare in Ukraine, *The Economist* (6 maart 2024). Zie: <https://www.economist.com/interactive/science-and-technology/2024/02/05/cheap-racing-drones-offer-precision-warfare-at-scale>; K.D. Thompson, 'How the Drone War in Ukraine Is Transforming Conflict', *Council On Foreign Relations* (16 januari 2024). Zie: <https://www.cfr.org/article/how-drone-war-ukraine-transforming-conflict>; D. Axe, 'Ukraine Could Start Preparing for a 2024 Offensive Today—By Targeting Russia's Radio-Jammers', *Forbes* (11 december 2023). Zie: <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/12/10/ukraine-could-start-preparing-for-a-2024-offensive-today-by-targeting-russias-radio-jammers/?sh=94f44ac3b575>; Edmonds en Bendett, *Russia's Use of Uncrewed Systems*, 20; Roblin, 'Russia's 'Meteorite''; Pettyjohn, *Evolution not Revolution*, 31.

123 Cranny-Evans, Cranny-Evans, 'Russian tank doctrine'.

124 Danczuk, 'Bayraktars and Grenade-Dropping Quadcopters', 27.

125 Mertens e.a., *Lessen uit het Landgevecht*, 4; Zbrodskyi e.a., *Preliminary Lessons in Conventional Warfare*, 37; Watling en Reynolds, *Meatgrinder*, 18.

126 'How many Russian soldiers have died in Ukraine? Five charts illustrate the enormous losses', *The Economist* (24 februari 2024). Zie: https://www.economist.com/graphic-detail/2024/02/24/how-many-russian-soldiers-have-died-in-ukraine?utm_campaign=r.defence-newsletter&utm_medium=email.internal-newsletter_np&utm_source=salesforce-marketing-cloud&utm_term=2/26/2024&utm_id=1855512.

127 Ibidem.

128 R. Chatelain, 'U.S.: Russia has suffered 100K casualties in Bakhmut since December', *Spectrum News* (1 mei 2023). Zie: <https://ny1.com/nyc/all-boroughs/international/2023/05/01/u-s---russia-has-suffered-100k-casualties-in-bakhmut-since-december>; G.W. Merx, 'Russia's War in Ukraine: Two Decisive Factors', *Journal of Advanced Military Studies*, 14 (2) (2023) 23.

129 ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, February 21' (Washington, D.C., Institute for the Study of War, 21 februari 2024). Zie: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-february-21-2024>; Chatelain, 'U.S.: Russia has suffered 100K casualties'; Merx, 'Russia's War in Ukraine', 23.

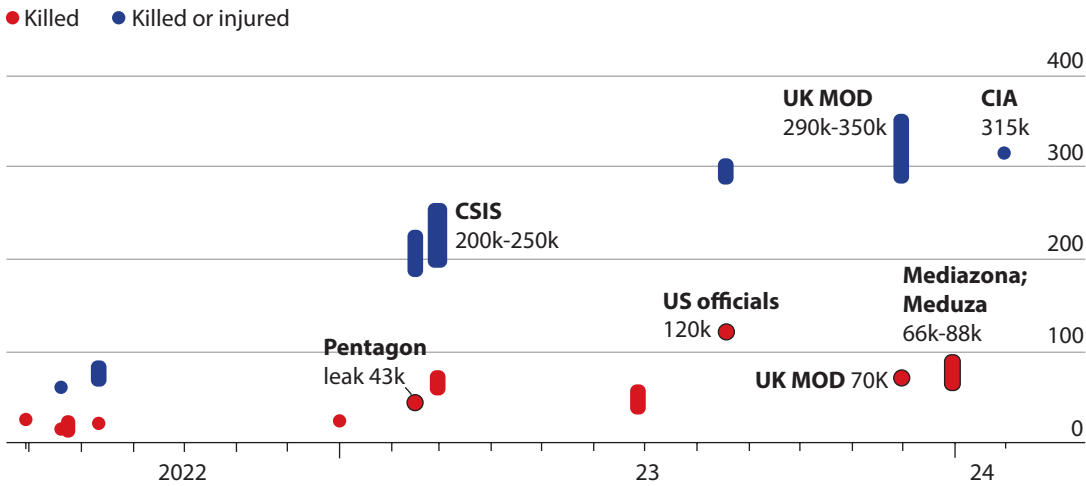
130 J. Spencer en L. Collins, 'Twelve months of War in Ukraine have Revealed Four Fundamental Lessons on Urban Warfare' (23 februari 2023). Zie: <https://mwi.westpoint.edu/twelve-months-of-war-in-ukraine-have-revealed-four-fundamental-lessons-on-urban-warfare/>.

131 Spencer en Collins, 'Twelve months of War'; ISW, 'Russian Offensive Campaign Assessment, February 21'.

132 Conform de Russische doctrine met de nadruk op vuursteun, niet op manoeuvre.

Estimated Russian soldier casualties in Ukraine, '000

Figuur 6 Geschatte aantal Russische doden en gewonden tot begin februari 2024. Bron: The Economist

meerdere assen en op meerdere plekken tegelijk aan te vallen. Door het aanvallen op meerdere punten in zowel groter als kleiner verband proberen de Russen de Command & Control van de verdedigende eenheid te overbelasten, door voor te veel uitdagingen op te veel plekken tegelijk te zorgen. De artillerie is het primaire middel om de vijand te vernietigen; de manoeuvre ‘ruimt op’. De theorie is echter niet de praktijk. De gevechten om steden zoals Bachmoet en Avdijivka hebben laten zien dat de procedures van de Russen op zichzelf niet zaligmakend zijn. Het vereist goed opgeleide en goed getrainde eenheden. De gevechten om Marioepol, Bachmoet en Avdijivka hebben het verschil aangetoond tussen het gebruik van getrainde en ongetrainde eenheden.

Aanbevelingen voor het eigen optreden

Het is mogelijk om gevechtskrachtverhoudingen in het eigen voordeel te trekken door gebruik te maken van verstedelijkt gebied. De Russische doctrine en de praktijk in Oekraïne tonen aan dat het noodzakelijk is om zelf goed getraind te zijn in het OVG. Dit is noodzakelijk om effectief weerstand te kunnen bieden aan een aanvalsmacht die probeert te overweldigen met vuursteun, gecombineerd met een bereidheid om grote aantallen doden en gewonden te incasseren. Het is essentieel om te beseffen dat

de *mindset* van de tegenstander wezenlijk anders is. Doelen waarover in Nederland scrupules bestaan vernietigen de Russen zonder discussie met een *overkill* aan vuursteun. Dit niet meenemen in de planning van de eigen verdediging is een fout die tot veel verliezen kan leiden. De praktijk in Oekraïne laat zien dat onvoldoende geïntegreerde training leidt tot hoge verliezen bij OVG. Eenheden die onvoldoende training hebben gehad kunnen het gevecht niet effectief voeren. OVG vereist veelvuldig en geïntegreerd trainen met alle elementen. Hierbij is het van belang dat er evenveel aandacht is voor de combat (service) support-eenheden als voor de manoeuvre. Ook deze eenheden moeten trainen in hun rol en met de beschikbare middelen. Het niet trainen leidt tot het verlies van schaarse, essentiële middelen. Dat heeft een direct effect op de mogelijkheden van de manoeuvre om het gevecht vol te houden en tast het moreel aan. De inzet van combat support-eenheden, de operationele logistiek en de medische keten zullen ook volwaardig moeten worden beoefend. Mogelijk vergt dit extra ondersteuning om oefeningen mogelijk te maken. Mogelijk vereist dit ook een langere oefening, zodat alle elementen kunnen trainen. Dit betekent ook dat dat deze eenheden hun eigen manier van optreden en TTP's voor OVG moeten (door)ontwikkelen, danwel moeten evalueren ten opzichte van de dreiging.

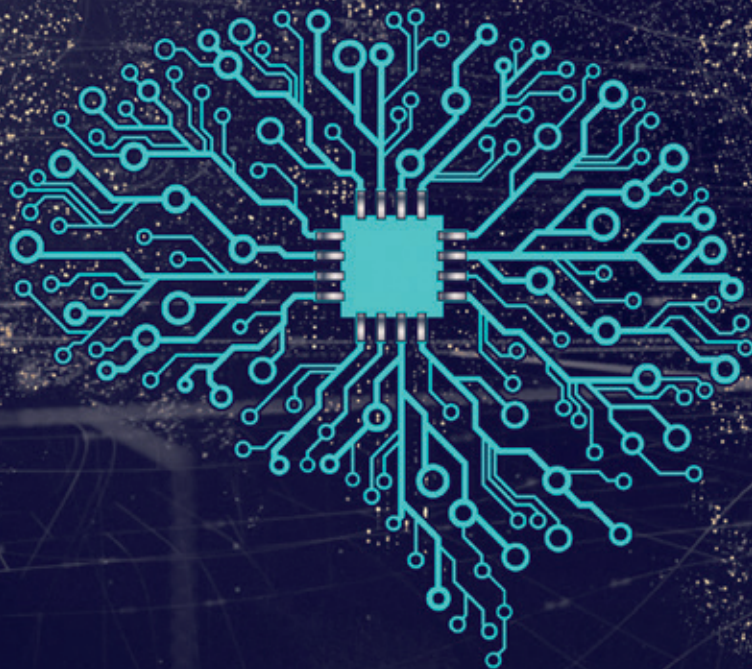

De Russische leider Vladimir Poetin (rechts) bij een demonstratie van militair optreden: het is essentieel om te beseffen dat de mindset van de tegenstander wezenlijk anders is

Naast geïntegreerde training zijn er nog een aantal mitigerende maatregelen. Er moet, ook in OVG, gebruik worden gemaakt van schijnopstellingen. Deze moeten realistisch lijken, met duidelijke sporen zoals afval en rijsporen. Indien succesvol worden deze schijnopstellingen aangegrepen. Dit verhoogt de *survivability* van eigen eenheden en zorgt voor verspilling van (kostbare) munitie bij de vijand. Het camoufleren van posities is essentieel. Het doel hiervan moet zijn om detectie door met name UAV's te voorkomen. Dit kan door bijvoorbeeld een mix van natuurlijke en niet-natuurlijke camouflage. Sporendiscipline is hierbij ook belangrijk. Dit geldt niet alleen voor rijsporen, maar ook voor bijvoorbeeld rondslingerend afval.

Tegenmaatregelen tegen UAV's zijn onontkoombaar. Door UAV's te neutraliseren verslechtert de inlichtingenpositie van de vijand en het voorkomt *target acquisition* voor artillerie. Hiervoor is een gelaagd systeem nodig om zowel micro-, mini- als grotere UAV's te kunnen bestrijden. Dit kan met zowel kinetische middelen als niet-kinetische middelen zoals EOVS. Ook is er een verandering van mindset nodig. Het moet standaard zijn om aan *extended all Arms Air Defence* te doen. Het uitgangspunt moet zijn dat het luchtruim niet volledig onder eigen controle is. Dit dient veelvuldig de aandacht te krijgen bij training. Als laatste is ook bij OVG beweging nodig om niet uitgeschakeld te worden. Dit betekent dat er veel verwisselopstellingen nodig zijn. Na contact met de vijand is het te verwachten dat er vuursteun wordt ingezet op een gebouw. Gebouwen moeten versterkt zijn zodat ze bescherming bieden, of na contact moeten verwisselopstellingen worden ingenomen. Verplaatsingen dienen zo veel mogelijk gedekt te gebeuren. Dit kan door verplaatsingen onder bovendedkking, onder de grond, door het verplaatsen door gegraven geulen/loopgraven of onder dekking van rook. ■

The use of machine learning provides a deeper understanding of how narratives are constructed and deployed

PHOTO MIKE MACKENZIE

Analysing Russian war narratives with machine learning

Drs. Pieter Jansen MSc*

The war between Russia and Ukraine, which escalated in February 2022, has not only caused extensive human suffering but highlighted the importance of information warfare as a modern battleground. The Russian Ministry of Defence (MoD) has strategically utilised daily briefings to shape the narrative surrounding the war, aiming to sway both domestic and international audiences. This article employs machine learning methods to dissect these briefings, uncovering the underlying themes and sentiments embedded within them. The study seeks to answer key questions: what are the dominant themes in the Russian MoD briefings? How are these themes deployed to influence perceptions? And does the emotional tone of these briefings fluctuate in response to the evolving war?

To address these questions, I use machine learning to dissect the corpus of daily Russian MoD briefings, collected over a period of two and a half years (February 2022 until August 2024), shedding light on the intricate strategies of information warfare employed.¹ Two machine learning approaches are used: supervised and unsupervised learning. Supervised learning, which involves training a model on labelled data, is used to classify the briefings into specific categories based on key topics, such as nuclear, biological, and chemical (NBC) threats. This method also facilitates sentiment analysis, enabling the identification of the emotional tone – positive, negative, or neutral – expressed in the briefings. By contrast, unsupervised learning, particularly topic modelling, does not rely on labelled data. Instead, it identifies hidden patterns and structures within the data, allowing for the discovery of themes that are not predefined.

Topic modelling

While supervised learning provides valuable insights into specific categories and sentiments, unsupervised learning methods like topic modelling are instrumental in uncovering themes within the briefings. Topic modelling decomposes the corpus into three components: words, topics, and briefings. It operates on the assumption that a briefing can be characterised by a mixture of topics, which are in turn represented by words drawn from a certain distribution.² In this analysis, topic modelling reveals the ten dominant themes in the Russian MoD briefings. These themes include military operations in key regions, nuclear and energy concerns, biological threats, and more. Each theme is represented by a set of keywords that frequently appear together in the briefings, providing a snapshot of the MoD's strategic priorities. For instance, one of the themes identified focuses on military operations in the Donetsk region, where the use of mechanised brigades and artillery is highlighted. Another theme revolves around nuclear energy, with particular emphasis on the Zaporozhye nuclear power plant and the associated safety concerns.

The consistent mention of biological and chemical weapons across multiple themes is a deliberate effort by the Russian MoD to shape the narrative around these topics, framing them as imminent threats posed by Ukrainian forces, and therefore a reason to fight.

Detailed topic modelling insights

To further elaborate on the insights gained from topic modelling, let us explore some of the key themes identified:

1. **Military Operations:** this theme encompasses discussions around ongoing military operations, including troop movements, strategic engagements, and the deployment of weapon systems. The use of terms such as 'mechanised brigades', 'artillery', and 'Donetsk' indicates a focus on the tactical aspects of the war. The Russian MoD uses this theme to project a narrative of military strength and strategic superiority.
2. **Nuclear Energy:** the theme of nuclear energy is closely tied to incidents involving the Zaporozhye nuclear power plant. Keywords such as 'nuclear safety', 'Zaporozhye', and 'energy' highlight the MoD's emphasis on this issue. This theme serves to underscore the perceived threats posed by the war to civilian infrastructure and the broader implications of nuclear incidents.
3. **Defensive Measures and Counteroffensives:** another significant theme revolves around the defensive measures employed by Russian forces to repel Ukrainian counteroffensives. Terms like 'defensive measures', 'counter-offensive', and 'military hardware' are frequently associated with this theme. The narrative here is one of resilience and preparedness, portraying Russian forces as capable of withstanding and countering Ukrainian advances.

* Drs. Pieter Jansen MSc works at the NATO Communications and Information Agency.

1 Official Russian MoD briefings in the English language collected from: https://eng.mil.ru/en/special_operation.htm.

2 K. Benoit et al, 'Quanteda: an R package for the quantitative analysis of textual data', *The Journal of open Source Software* 3 (2018) (30) 774. See: <https://www.theoj.org/joss-papers/joss.00774/10.21105.joss.00774.pdf>.

Figure 1 Topic modelling reveals ten dominant themes

- 4. **Biological and Chemical Weapons:** the focus on biological and chemical weapons is a recurring theme in the Russian MoD briefings. The consistent use of terms such as ‘biological weapons’, ‘chemical threats’, and ‘laboratories’ show a strategic effort to frame Ukraine as a potential aggressor in this domain. This theme is particularly significant given the ethical, psychological, and geopolitical implications of such narratives.
- 5. **International Involvement and Biological Research:** a theme that intersects with the biological and chemical weapons narrative is the involvement of international actors, particularly Western powers, in biological research. Keywords like ‘biological research’, ‘international involvement’, and ‘Western powers’ indicate a narrative that seeks to implicate foreign nations in the war. This theme is used to justify Russian actions and to portray the war as having global dimensions.
- 6. **Psychological Operations and Strategic Communications:** the Russian MoD’s use of language in the briefings also reflects a broader strategy of psychological operations. Keywords such as ‘information warfare’, ‘strategic communications’, and ‘propaganda’ are associated with this theme. The goal here is to shape public perception and control the narrative around the war, both domestically and internationally.

By decomposing the briefings into these themes, topic modelling provides a clearer understanding of the Russian MoD’s strategic communication efforts. The consistent focus on NBC threats, the portrayal of military strength, and the emphasis on international involvement all serve to reinforce the narratives that the MoD seeks to propagate.

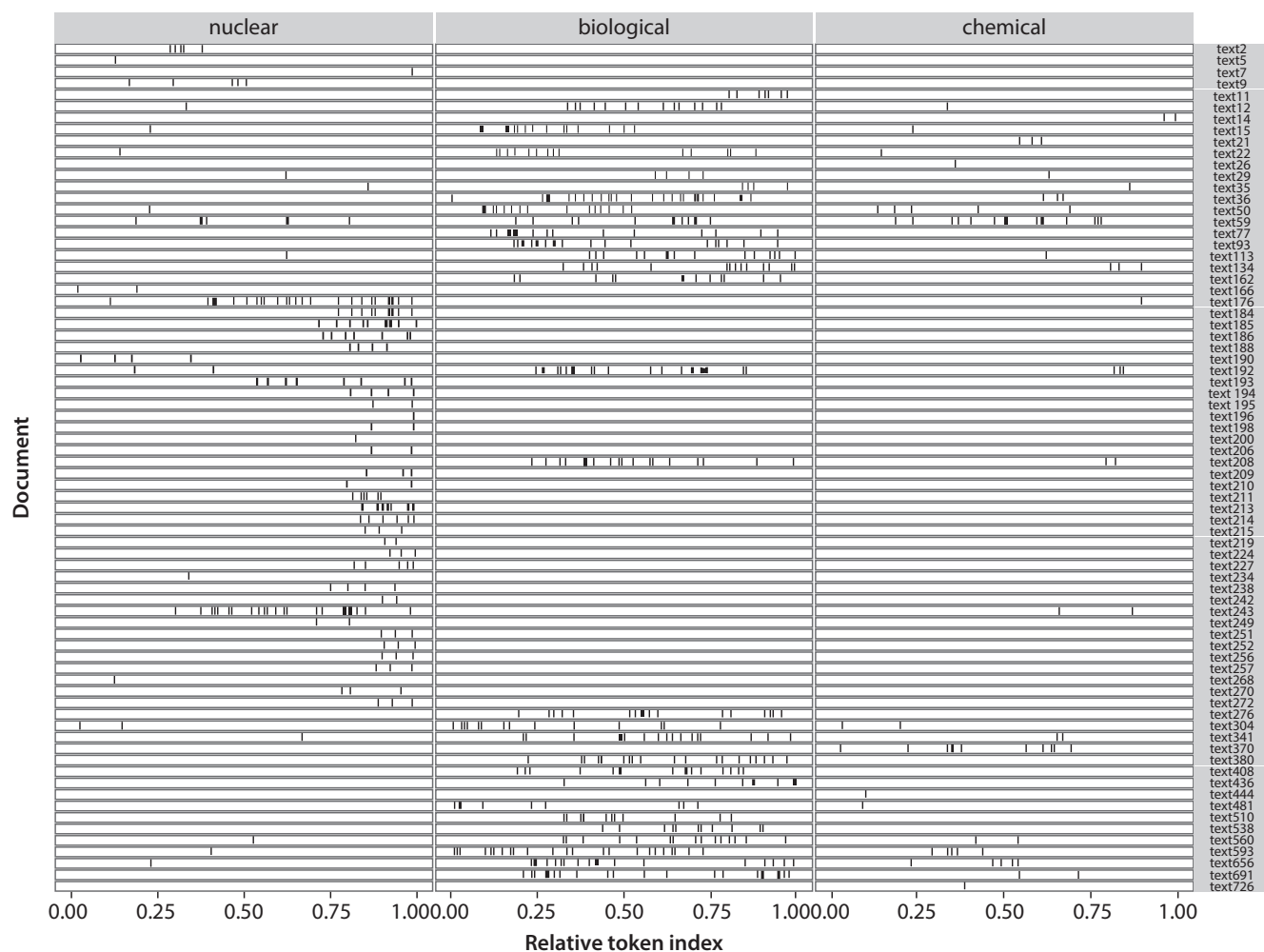

Figure 2 Lexical dispersion plot – nuclear, biological and chemical

Lexical dispersion of NBC

To complement the insights gained from topic modelling, a lexical dispersion analysis³ was conducted to examine the frequency and distribution of specific keywords related to the NBC theme. The choice to focus on NBC – nuclear, biological, and chemical – threats stems from their importance in the MoD briefings. NBC threats are consistently emphasised in the narratives, reflecting the deliberate effort to frame Ukraine as a significant and continuous source of danger. By analysing NBC themes through Lexical Dispersion and Sentiment Analysis, the study highlights how these threats are used to shape public opinion, stoke

fear, and maintain a sense of urgency and legitimacy around the conflict.

Lexical dispersion plots (Figures 2-4) visually represent where and how often certain words appear in the text, providing clues about the contexts in which these words are used. In this analysis, the keywords ‘nuclear’, ‘chemical’, and ‘biological’ were plotted across the corpus of Russian MoD briefings. The results reveal interesting patterns in the use of these terms. The term ‘nuclear’ shows concentrated usage during specific periods, notably at the beginning

3 K. Watanabe and S. Muller, ‘Quanteda tutorials’. See: <https://tutorials.quanteda.io>.

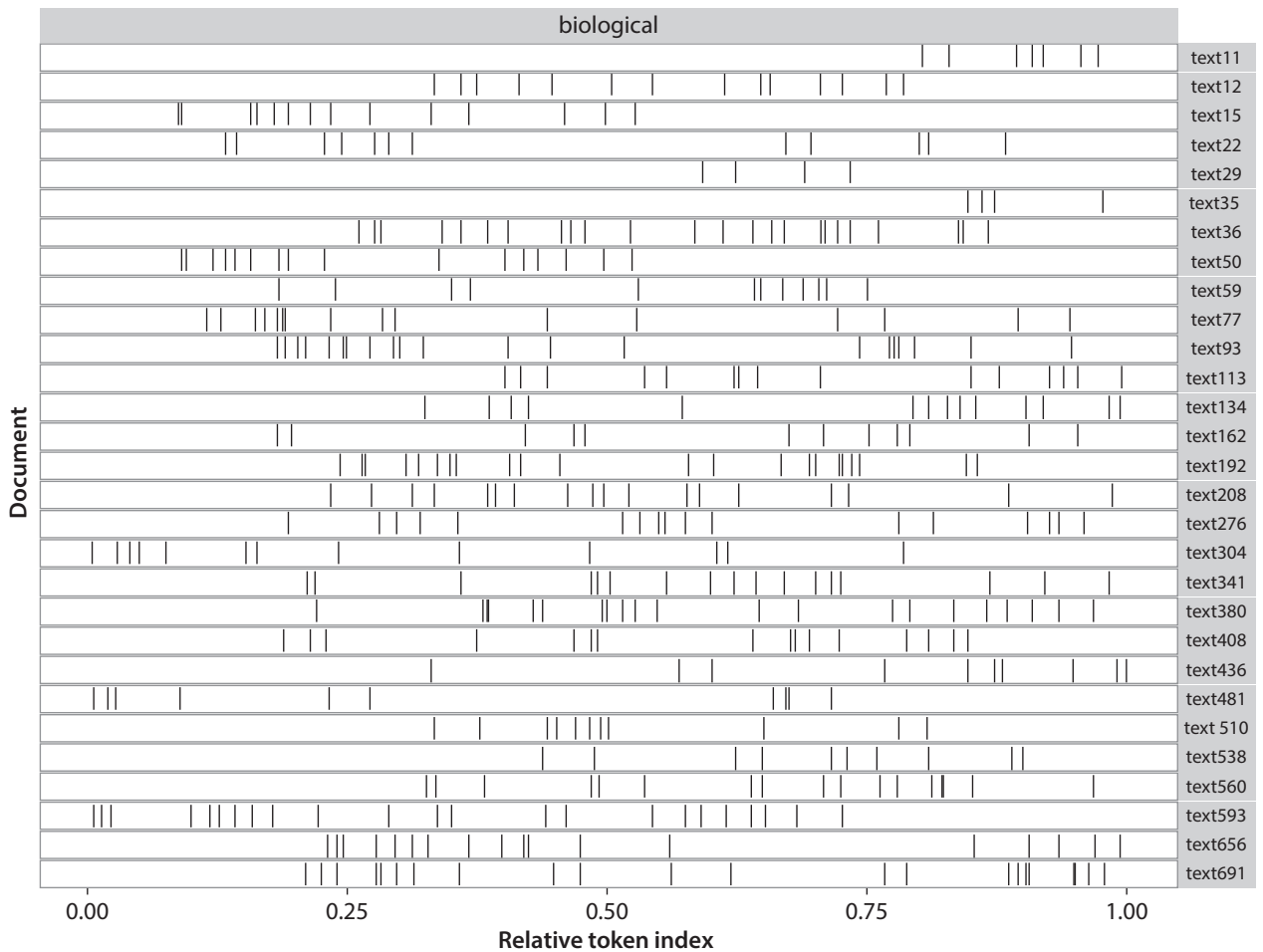

Figure 3 Lexical dispersion plot – biological

of the war in Chernobyl and during the Zaporozhye nuclear plant incidents. These peaks correspond to critical moments when nuclear safety was at the forefront of international concern.

The term 'biological' is used more consistently throughout the briefings, suggesting a sustained narrative around biological threats. Unlike 'nuclear' and 'chemical', which show peaks at specific moments, 'biological' appears to be a recurring theme in the Russian MoD's communication strategy until December 2023. This consistency indicates a deliberate effort to keep the narrative of biological threats in the public discourse, framing Ukraine as a continuous

source of danger in this domain. The term 'chemical', finally, appears with less frequency than 'biological' but follows a similar consistent pattern with a spike on 28 May 2024. 'Chemical' is often associated with allegations against Ukrainian forces, framing them as potential users of chemical weapons. This narrative serves to justify Russian military actions and to stoke fear of chemical threats.

The spike on May 28, 2024 highlights allegations regarding the use of chemical weapons by Ukrainian forces. The Russian MoD claims that Ukrainian forces have employed toxic chemicals, including BZ-type agents, and have used UAVs to deliver these chemicals. The MoD also accuses

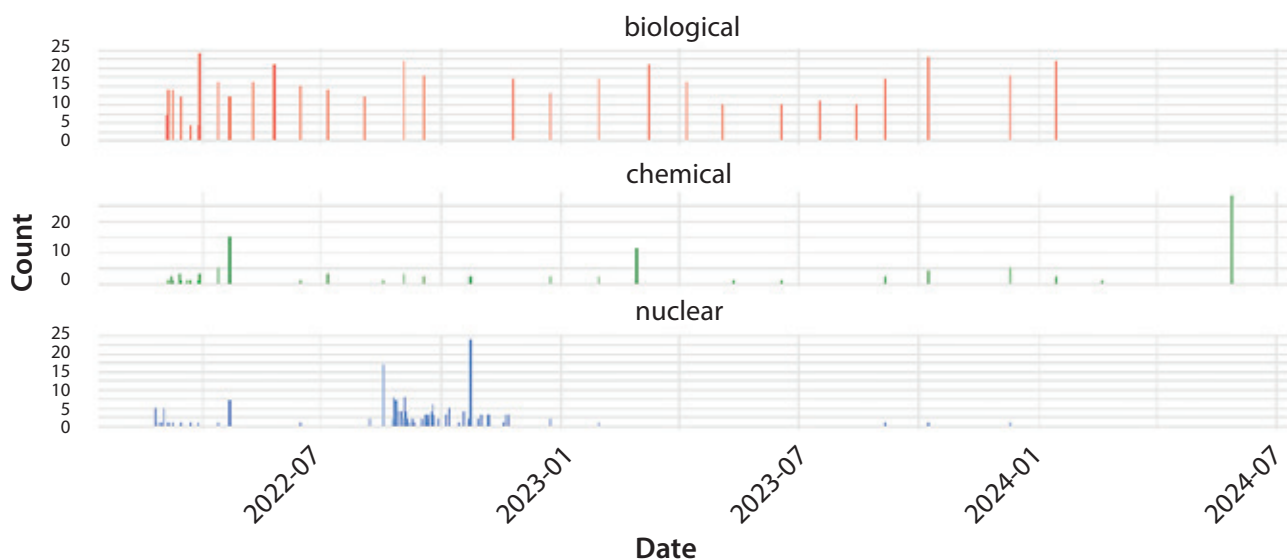

Figure 4 NBC daily count

Western countries of controlling the Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW) and using it for political purposes. The briefing emphasises that these allegations have gained traction in foreign media and among experts, sparking international debate and scrutiny over Ukraine's actions and compliance with chemical weapons conventions.

The lexical dispersion analysis further reinforces the insights gained from topic modelling, highlighting the strategic use of language by the Russian MoD. By consistently referring to NBC threats, the MoD seeks to maintain a narrative of imminent danger, thereby legitimising its military actions and influencing both domestic and international audiences. An interesting result of the topic modelling and lexical dispersion analysis is that the military is obsessed with biological and chemical weapons and nuclear safety. By contrast, the Russian leadership dwells on nuclear weapons.⁴

Sentiment analysis

Sentiment analysis⁵ reveals the emotional tone of the presented information, showing how the narrative shifts throughout different stages of

the war. The sentiment plot (see Figure 5), which represents the average sentiment scores, is segmented into distinct periods. These periods align with significant phases of the war and exhibit fluctuations in sentiment, likely driven by key events on the battlefield.

February 2022 – May 2022: initial decline in sentiment. The onset of the invasion in February 2022 corresponds with a sharp decline in sentiment, as indicated by the downward slope of the red moving average line. This period covers the initial invasion and the intense fighting that followed, characterised by high uncertainty and significant challenges for Russian forces. The negative sentiment reflects

- 4 Articles in *The New York Times* in which Russian President Vladimir Putin discussed nuclear weapons: 'Russia claims its Sarmat intercontinental missile is on 'combat duty'' (1 September 2023); 'Kim Jong-un inspects missiles and nuclear bombers in Russia' (16 September 2023); 'Russia may be planning to test a nuclear-powered missile' (2 October 2023); 'U.S. deflects Putin's nuclear alert as another effort at escalation' (27 February 2022); 'Why Putin went straight for the nuclear threat' (1 April 2022); 'How seriously should we take Putin's nuclear threat in Ukraine?' (24 September 2022); 'Russia's advances on space-based nuclear weapon draw U.S. concerns' (February 2024); 'Biden warned of a nuclear Armageddon. How likely is a nuclear conflict with Russia?' (10 October 2022); 'In Washington, Putin's nuclear threats stir growing alarm' (1 October 2022); 'Putin is brandishing the nuclear option. How serious is the threat?' (3 March 2022).
- 5 Watanabe and Muller, 'Quanteda tutorials'.

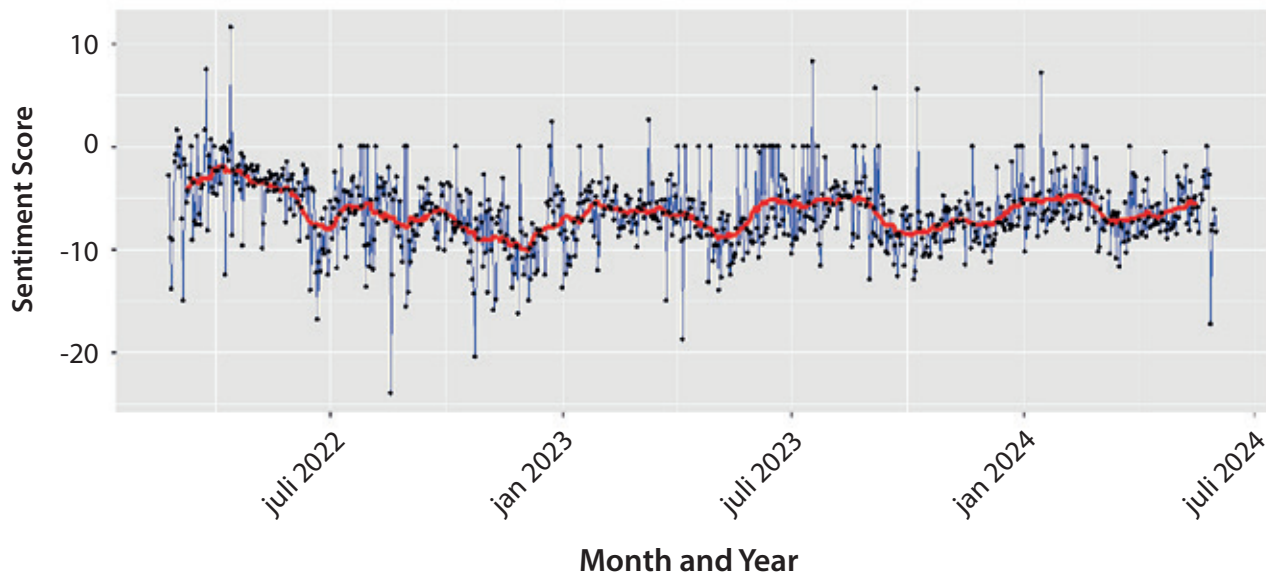

Figure 5 Daily sentiment analysis

the difficulties faced by the Russian military, including unexpected resistance, logistical issues, and the international community’s swift condemnation and sanctions. Key events during this time include the start of the full-scale invasion of Ukraine in February 2022 and the battles for key cities like Kyiv and Kharkiv in March 2022, alongside the imposition of international sanctions on Russia.

June 2022 – December 2022: gradual recovery and fluctuations. Following the initial downturn, there is a period of gradual sentiment recovery, particularly noticeable from mid-2022 onward. The sentiment fluctuates but shows an overall upward trend as the year progresses. This period corresponds to some operational successes, such as the capture of key territories in eastern Ukraine, and the consolidation of Russian forces in strategically important areas. Noteworthy events include Russia’s capture of Severodonetsk and Lysychansk in June 2022, strengthening its control in the Donbas region.

January 2023 – August 2023: stabilisation with volatility. In early 2023, the sentiment shows a more stable trend, with the red moving average line hovering near neutral. However, volatility

persists, reflecting the ongoing ebb and flow of the war. This stabilisation indicate a period of entrenched positions, with fewer significant shifts on the battlefield, leading to a more measured tone in the briefings. Significant events during this period include the continuation of intense fighting in the Donbas region, particularly around Bakhmut, during January and February 2023, and the start of Ukraine’s major counteroffensive operations in the south and east in June 2023.

September 2023 – February 2024: sentiment rebound. This period is marked by an upward trend in sentiment, due to favourable developments for Russia. These include repelling Ukrainian counteroffensives and stabilising frontlines. Key events in this period include reports from October and November 2023 of Russian forces successfully defending against Ukrainian advances in key contested regions, and renewed Russian offensives.

March 2024 – August 2024: stabilisation at higher sentiment. In the final months of the plot, the sentiment appears to stabilise at a higher level than earlier in the war. The average line flattens, indicating that the positive

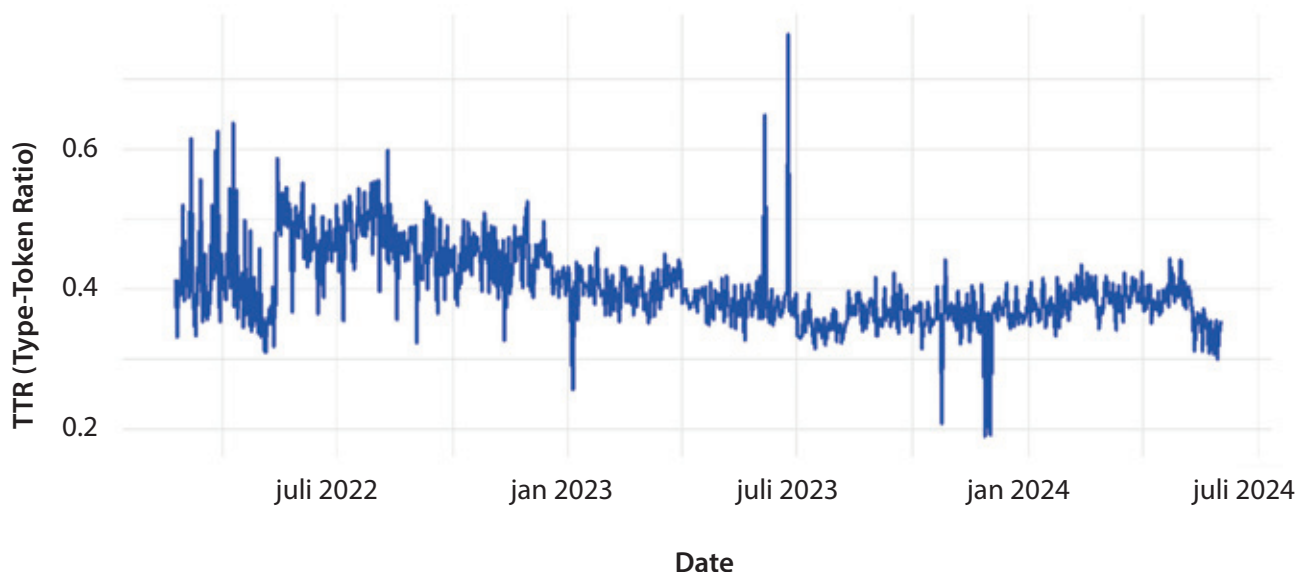

Figure 6 Type-Token Ratio over time

narrative has been maintained. This period reflect a relative stabilisation of the war, with the MoD sustaining its optimistic messaging. During this time, continued military operations focused on fortifying gains and projecting a sense of control, despite ongoing war dynamics, particularly from March to June 2024.

Overall, the sentiment plot provides a dynamic view of the Russian MoD's briefings over the course of the Ukraine war, with fluctuations in sentiment closely tied to key events on the battlefield. The initial decline reflects the challenges of the invasion, while periods of recovery and stabilisation align with strategic gains or efforts to manage public perception. The significant rebound from late 2023 to early 2024 shows a more positive narrative, in response to perceived or real successes.

Type-Token Ratio

In addition to topic modelling, lexical dispersion, and sentiment analysis, the Type-Token Ratio (TTR) is used as a linguistic metric⁶ to measure the lexical diversity within the MoD briefings. TTR is calculated as the number of unique words

(types) divided by the total number of words (tokens) in a given text. A higher TTR indicates a more diverse vocabulary, while a lower TTR signals repetition and limited lexical variety.

TTR functions as an indicator of lexical richness in a text. Evidently, if a briefing has a higher TTR, a more diverse vocabulary is utilised, which means greater usage of different words. On the other hand, if it has a lower TTR, there is more repetition of words, and probably a limited range of vocabulary. Given this is an analysis of military briefings, one would not expect a varied use of language. As an analogy, think of listening to the daily weather forecast on television, which is not the most enlightening prose. Yet, in cases where there is an increase in TTR, there must be a good reason. The plot shows two significant peaks in TTR: one around June 6, 2023, and another on June 24, 2023. These peaks show the MoD uses a more diverse vocabulary during critical events to convey information.

⁶ Ibidem.

The Russian MoD adjusts its messaging to reflect the evolving dynamics of the war

The first peak in TTR, around June 6, 2023, coincides with the start of Ukraine's counter-offensive. This period is marked by an increase in lexical diversity, as the Russian MoD employs a more varied vocabulary to describe the complex and evolving situation on the ground. The need for precision and detail in communicating the events of the counteroffensive likely drives the increase in TTR.

Almost three weeks later, on June 24, the second TTR peak occurs. This was during the 'Prigozhin's raid on Moscow'. This event, which involved significant internal turmoil within Russia, necessitated a diverse and specific vocabulary to capture the complexity of the situation. The use of terms like 'mobilised', 'destabilised', 'tactics', and 'strategies' reflects the MoD's effort to convey the gravity of the situation while managing public perception.

When critical events occur, the MoD is compelled to use more specific and diverse language to describe the complexities of these situations. This results in a noticeable spike in TTR, inadvertently highlighting these events,

even if the MoD aims to downplay or obscure their significance. Thus, TTR becomes a subtle yet powerful indicator of moments that the MoD may prefer not to spotlight, offering deeper insights into the underlying dynamics of its briefings.

Conclusion

This comprehensive analysis of the daily Russian MoD briefings over nearly two and a half years reveals several key themes and strategies employed in the MoD's strategic communication efforts. Through the application of machine learning techniques – supervised learning, topic modelling, lexical dispersion, sentiment analysis, and Type-Token Ratio – the study uncovers the intricate ways in which the MoD uses language to shape public opinion, justify military actions, and influence both domestic and international audiences. The research questions guiding this analysis have been addressed as follows.

First, dominant themes: the analysis identifies ten dominant themes in the Russian MoD briefings, including military operations, NBC threats, and international involvement in biological weapons research. These themes reflect the MoD's strategic priorities and its efforts to control the narrative around the war.

Second, strategic deployment of themes: the consistent focus on NBC threats, particularly biological and chemical weapons, is a deliberate effort by the Russian MoD to frame Ukraine as a continuous source of danger. This narrative is strategically deployed to justify Russian military actions and to stoke fear both domestically and internationally.

The sentiment analysis reveals fluctuations in the emotional tone, finally, of the briefings. Peaks and troughs correspond to key events in the war. The MoD adjusts its messaging to reflect the evolving dynamics of the war, using positive sentiment to project strength and resilience, and negative sentiment to prepare the audience for challenging times.

PHOTO: MINISTRY OF DEFENCE OF THE RUSSIAN FEDERATION

Russian Forces in North Eastern Ukraine. Russian military briefings are an orchestrated operation to influence narratives and sentiments about the military reality

The briefings are not merely a record of military events but an orchestrated operation. The use of machine learning in this analysis provides a deeper understanding of how narratives are constructed and deployed. In an era where information is as crucial as physical might, the ability to analyse and interpret the strategic use of narratives becomes vital. Battles are fought not just on the ground but in the minds and perceptions of the global audience as well. ■

Bambi en de koplampen

Maarten Schurink – secretaris-generaal van het ministerie van Defensie

Het nieuwe jaar en de nieuwe realiteit vragen om actie. Daarom dit nieuwjaarsartikel van mijn hand in de hoop dat dit mensen wakker schudt.

Jarenlange vrede heeft ons in slaap gesust. Ondanks alle oorlogen en het geweld dat bijna dagelijks te zien is op het nieuws, zijn er sinds de Koude Oorlog geen echte zorgen meer geweest over een statelijke dreiging tegen Nederland. Dat heeft gevolgen gehad voor de investeringen in Defensie, maar ten minste zoveel als het gaat over de weerbaarheid van Nederland. De samenleving is daardoor haar zelfredzaamheid verloren. Ze is gewend geraakt aan een overheid en een bedrijfsleven die de continuïteit van zorg, dienstverlening, energie en andere vitale processen faciliteren. Maar deze processen zijn kwetsbaar.

De dreiging waar we ons momenteel tegen moeten weren speelt zich af in het schemergebied tussen oorlog en vrede. Activiteiten met de bedoeling onze open en democratische rechtsstaat te destabiliseren zijn aan de orde van de dag, waardoor de weerbaarheid van de samenleving als geheel onder druk komt te staan. Russische schepen brengen onze energie-infrastructuur op de Noordzee in kaart. Chinese

malware werd aangetroffen op Nederlandse defensiesystemen. De Algemene Rekenkamer luidde in 2019 al de noodklok omtrent de cyberveiligheid van onze vitale waterwerken.

En we weten eigenlijk wel dat dit slechts het topje van de ijsberg is. We horen immers onze inlichtingendiensten en de NCTV aan de lopende band waarschuwen voor onder andere cyberactiviteiten, spionageactiviteiten, politieke ondermijning en concrete aanvallen op vitale infrastructuur en processen. Maar we zijn naïef en blijven denken dat de maatschappij hier geen gevolgen van gaat ondervinden. We kijken als Bambi in de koplampen.

Ik ben nu meer dan zeven jaar actief in het veld van de nationale veiligheid en er dringt zich één waarheid aan mij op die ik graag wil delen. Openheid en transparantie zijn een groot goed. Ze maken controle van de macht voor eenieder mogelijk. Dit is een belangrijk onderdeel van de verworvenheden van onze democratische rechtsstaat. De rechtsstaat die wij als Defensie beloven te beschermen. Deze verworvenheden kunnen echter veranderen in kwetsbaarheden als het geen vrede meer is. En de harde realiteit is: het is geen vrede meer.

Uit de nieuwste Risico- en Crisisbarometer van de NCTV blijkt dat Nederlanders zich het meest zorgen maken over cyberdreigingen als het gaat om dreigingen voor de nationale veiligheid.¹

¹ 'Risico- en Crisisbarometer najaar 2024' (Den Haag, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, 6 december 2024).

‘Kwetsbaarheden in beveiliging van vitale sectoren open en bloot rapporteren is naïef’

Ik deel die zorg en wil daarom een lans breken voor geheimen. En niet omdat we iets te verbergen hebben, maar zeker wel wat te beschermen.

De overheid doet haar best om zowel de samenleving, zichzelf als het bedrijfsleven bewust te maken van de risico's van een cyberaanval. Ook internationaal is er beweging. De EU heeft de NIS2-richtlijn ingevoerd, die ingaat op de risico's die netwerk- en informatiesystemen bedreigen en de verplichtingen waaraan verschillende sectoren moeten voldoen om informatie veilig te houden.² Deze richtlijn wordt momenteel omgezet in nationale wetgeving, de Cyberbeveiligingswet. Echter, recent onderzoek wijst uit dat slechts een derde van de ICT-verantwoordelijken in het bedrijfsleven wel eens van de NIS2-richtlijn heeft gehoord of goed op de hoogte is van wat dit voor hun bedrijf gaat betekenen. En een richtlijn om onder andere informatie veilig te houden doet niet meer ter zake als de informatie al openbaar is.

We passen ons niet snel genoeg aan ten opzichte van de veranderende dreigingssituatie. We benen het niet bij. We produceren lijvige rapporten waarin we veel te precies opschrijven wat de kwetsbaarheden zijn in onze digitale en fysieke weerbaarheid omdat we richtlijnen opvolgen die niet meer passen bij de huidige tijd. Denk aan jaarverslagen van organisaties maar ook aan rapporten van de Algemene Rekenkamer, accountantskantoren, het Adviescollege ICT-toetsing en verschillende toezichthouders.

FOTO MCD, PHIL NIJHUIS

Ik ben dus voor méér geheimen waar het onze veiligheid betreft. Wanneer die bij de overheid of het bedrijfsleven niet op orde is, komt de nationale veiligheid in het gedrang. De vaststelling ‘Maar we hebben toch niets te verbergen’ gaat hier niet op. We hebben namelijk iets te beschermen. Kwetsbaarheden in beveiliging open en bloot rapporteren is naïef. Niet alleen die van Defensie en de politie, maar juist ook van alle andere vitale sectoren. Dus ook energiebedrijven, vervoersbedrijven, ziekenhuizen en communicatiebedrijven. Er zijn te veel mensen en organisaties die met te veel interesse naar onze kwetsbaarheden kijken om daar gebruik van te kunnen maken en ons te bedreigen. Momenteel maken we landen met een offensief cyberprogramma wijzer dan ze moeten zijn.

De samenleving staat voor een grote uitdaging. We zijn niet in oorlog, gelukkig niet. Maar vrede is het ook niet. En om onze open en democratische rechtsstaat te beschermen, zullen we minder open moeten zijn. Zo ontsnapt Bambi aan de koplampen. ■

2 Zie: www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/nis2-richtlijn/.

Striptease

Frans Matser

In 1986 was ik batterijcommandant in het mooie plaatsje Seedorf in het noorden van Duitsland. Op een goede dag moest ik mij melden bij mijn afdelingscommandant. Ik kreeg daar te horen dat het toornige oog van het hoofdbestuur van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen (VVDM) op mij was gevallen.¹ Ik had de twijfelachtige eer om de commandant te zijn die binnen het 1e Legerkorps² in het afgelopen kwartaal de meeste krijgstuuchtelijke straffen had uitgedeeld. Naar aanleiding daarvan wilde een delegatie van het VVDM hoofdbestuur hoogstpersoonlijk in Seedorf poolshoogte komen nemen om met deze tiran in gesprek te gaan en mij te confronteren met mijn schrikbewind.

Kennelijk werden de aantallen krijgstuuchtelijke straffen per compagnie legerkorpsbreed verzameld (ik wist dat niet) en stond het hoofdbestuur van de VVDM op de verzendlijst. Mijn zwakke tegenwerping dat er nu eenmaal altijd iemand de meeste straffen gaf maakte op mijn afdelingscommandant geen enkele indruk. Hij liet duidelijk blijken dat hij niet blij was met mijn hardvochtige bewind, wat mij bevreemdde, omdat die rapportage een maand eerder ook over zijn

bureau moest zijn gegaan. Al snel bleek zijn kritiek vooral ingegeven door de angst voor een slechte beoordeling door de brigadecommandant. Toen ik vroeg of ik verplicht was dit gesprek aan te gaan, gaf hij schoorvoetend toe dat dat niet hoefde. De VVDM had geen 'recht' op gesprekken met 'ontspoorde' commandanten zoals ik, maar ze hadden een kort lijntje met de politiek, met name met de Partij van de Arbeid. Een weigering mijnerzijds zou hoogstwaarschijnlijk leiden tot Kamervragen aan de minister en dat wilde de legerkorpscommandant liever voorkomen, zo werd mij duidelijk gemaakt en mijn afdelingscommandant dus ook, want elke wens van een meerdere was zijn mantra. Dus liet hij doorschemeren dat 'weigeren' mijn beoordeling geen goed zou doen.

In de dagen daarna had ik mijn eigen analyse gemaakt van het probleem. De eenheden van 41 pantserbrigade, waartoe mijn eenheid behoorde, vielen in die tijd onder de zogeheten paraatheidsregeling. Dat hield in dat ik met mijn dienstplichtige soldaten binnen een uur op de kazerne moest zijn en dat we binnen vier uur in onze voertuigen, beladen en voorzien van oorlogsmunitie, klaar moesten staan om het gevecht met onze vakgenoten van het Warschaupact aan te gaan. Vanwege deze

1 Als vakbond behartigde de VVDM in die tijd de belangen van de circa 60.000 dienstplichtigen.

2 Voor de jongere lezers: een landmachtseenheid van drie divisies met zo'n 40.000 man.

paraatheidsregeling diende gecontroleerd te worden of onze soldaten niet stiekem in het weekend naar het 300 kilometer verderop gelegen Nederland teruggingen. Dan konden ze immers nooit meer binnen een uur op de kazerne zijn. Dus waren de eenheden in Duitsland in het weekend belast met de paraatheidscontroles. Iedereen moest zich op zaterdag om 01.00 uur melden op de dagkamer of in bed liggen. De sergeant van de dag was belast met die controle, bijgestaan door de officier van de week en onder supervisie van de officier van kazernepiket. Wie een controle miste, kreeg een tenlastelegging en moest zich op rapport bij de compagniescommandant verantwoorden. Standaard stond daarop bij de meeste compagnieën een geldboete van 35 gulden. Ik had in het afgelopen kwartaal inderdaad veel straffen gegeven, maar dat waren voor 90 procent boetes van 35 gulden en mij schoot weer te binnen hoe dat kwam.

Een week later meldde een driekoppige delegatie van de VVDM zich, in burger, op mijn bureau. Na wat inleidende beschietingen liet ik mijn straffenregister zien en vertelde daarna de volgende anekdote. Om het stappen in het weekend mogelijk te maken en ongelukken met dronken soldaten in auto's te voorkomen, reden op zaterdagavond door Defensie gehuurde bussen van de kazerne Seedorf naar Hamburg, waar het meeste vertier was. Die bussen reden om zes uur 's avonds weg en keerden 's nachts voor 01.00 uur weer terug in Seedorf, zodat iedereen in licht beschonken toestand, maar op tijd voor de paraatheidscontrole, weer op de kazerne was. Zo pendelden iedere week honderden soldaten op en neer naar de Reeperbahn, het beruchte Hamburgse vermaakcentrum. Een paar maanden terug waren een stuk of 30 van mijn soldaten samen gaan stappen en hadden de bus terug gemist. Hoewel dat officieel niet mocht, had ik ze, om praktische redenen, allemaal tegelijk in een leslokaal op rapport geroepen en een van hen verzocht het woord te voeren. Hij vertelde dat ze allemaal samen op de Reeperbahn naar een gerenommeerde stripclub waren geweest, waar kort voor 12 uur een zeer bekoorlijke jongedame had opgetreden met een heel boeiende show. Maar

die striptease-act duurde langer dan gedacht en niemand wilde vertrekken voordat de finale kledingstukken waren gevallen. Zo kon het gebeuren dat ze met 30 man de bus hadden gemist en een paar uur te laat, maar wel zeer voldaan, met een paar taxibusjes naar Seedorf waren teruggekeerd.

Ik vroeg daarop aan de woordvoerder of deze striptease wel 35 gulden waard was geweest, waarop hij met overtuiging 'Absoluut kapitein!' antwoordde. De hele groep knikte daarbij enthousiast. Waarna ik 'Allemaal 35 gulden boete en nu wegwezen!' had gezegd. En iedereen zich snel uit de voeten had gemaakt.

De hele VVDM delegatie schoot na dit verhaal onbedaarlijk in de lach. Een van de delegatieleden (een afgestudeerde jurist, die waarschijnlijk meer van het militaire straf- en tuchtrecht wist dan ik) wees mij er fijntjes op dat die 30 man allemaal succesvol in bezwaar hadden kunnen gaan, omdat ik niet collectief mocht straffen. Ik gaf toe dat hij daar gelijk in had, maar zei met een glimlach dat niemand dat had gedaan en dat de bezwaartermijn nu helaas was verstreken. Daarop moesten de VVDM-ers opnieuw smakelijk lachen. Gevoel voor humor hadden ze wel, mijn vakbondsvrienden. Ze lieten doorschemeren mijn handelen, maar vooral ook het handelen van mijn soldaten, goed te kunnen begrijpen. In opperbeste stemming verliet de delegatie tien minuten later mijn bureau.

Na hun vertrek vroeg ik me af waarom het hoofdbestuur van de grootste defensievakbond drie in burger geklede militairen op dienstreis naar Duitsland liet gaan om iets te achterhalen wat met een simpel telefoontje ook had gekund, maar toen ik de heren een uur later met tassen vol belastingvrije artikelen uit de Welzijnszorgwinkel zag komen, had ik daar ook antwoord op. Ook hoofdbestuursleden van de VVDM waren gewone mensen!

Verder heb ik van de legerkorpscommandant, mijn afdelingscommandant of de VVDM nooit meer iets over mijn tirannieke leiderschap gehoord. Ik bofte, voor annuleren was 1986 nog te vroeg. ■

Trauma en weerbaarheid

Pien van der Hoeven

De Griekse oorlogsheld Ajax raakte volgens Homeros tijdens de tienjarige Trojaanse Oorlog in geen enkel duel of slag gewond. Zoals de Grieken zeiden: hij keerde zonder τραῦμα (trauma) terug van het slagveld. Maar thuisgekomen was hij zichzelf niet meer. Zijn vrouw en zoon herkenden hem nauwelijks, zo gesloten, bedroefd en opvliegend gedroeg hij zich. Sofokles beschrijft in zijn tragedie *Ajax* hoe de titelheld op een dag in een roes een kudde schapen afslacht die hij voor de vijand aanziet. Eenmaal ontwaakt, komt Ajax tot de ontdekking welk bloedbad hij heeft aangericht en stort hij zich uit schaamte op zijn zwaard.

Dit verhaal van Ajax is het uitgangspunt van het essay waarmee de jonge, aanstormende historicus Arjen van Lil afgelopen najaar de Elise Mathilde Essayprijs heeft gewonnen.¹ Van Lil stelt dat we tegenwoordig in het gedrag van de Griekse oorlogsheld posttraumatische stressstoornis (PTSS)

herkennen. Ajax die volgens de Grieken zonder trauma van Troje huiswaarts keerde, was naar onze huidige maatstaven een getraumatiseerde man. De verklaring voor deze discrepantie ligt in de betekenisverschuiving van het woord trauma. Wij ontleen dit woord aan het oud-Grieks, waar het de betekenis van een *fysieke* wond had. En nog steeds is dit een van de betekenissen van het woord. Toen ik vorig jaar ten val kwam op een Italiaanse berghelling, werd ik met mijn gebroken schouder afgevoerd naar de traumakliniek. Hier werden de kleren van mijn lijf geknipt en kreeg ik een oversized T-shirt aan met daarop in joekels van blauwe letters het woord 'trauma'. Over het algemeen wordt tegenwoordig met trauma echter niet meer naar een fysieke wond verwezen, maar naar *psychisch* leed dat iemand kan overhouden aan een schokkende ervaring.

Het essay van Van Lil is even rijk als vindingrijk; het meandert door heden en verleden, langs psychiatrie en geschiedenis en legt originele verbanden. Toch becroop mij onder het lezen een toenemende wrevel, niet met het essay, maar met de tijdgeest. We zijn geobse-

¹ Arjen van Lil, *Diagnose: verleden tijd*. Elise Mathilde Essayprijs 2024, Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap. Zie: https://knhg.nl/wp-content/uploads/2024/10/Essay_Arjen_van_Lil_Diagnose_verleden_tijd.pdf.

deerd door trauma en leven in de waan dat we voor alle ellende die ons treft, kunnen en moeten worden gecompenseerd. Neem de toeslagenaffaire. Die begon met de bestrijding van nog geen 10 miljoen euro aan fraude. Die fraudebestrijding vloog door discriminatie uit de bocht en de aanpak daarvan is vervolgens ontaard in een politiek van angst om mensen hun trauma te ontkennen. De compensatie van de 'brede gevolgen' van de fraudebestrijding gaat de staat – ons allemaal dus – meer dan 10 miljard euro kosten. Een deel van de afwikkeling van de gevolgen is neergelegd bij dezelfde instelling waar Van Lil als onderzoeker werkt: ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum.

Dit instituut – of althans een voorloper ervan – is oorspronkelijk opgericht voor de behandeling van Nederlanders die in de Tweede Wereldoorlog getraumatiseerd waren geraakt. Aanvankelijk werden deze overlevenden van de concentratiekampen behandeld voor het KZ-syndroom, totdat PTSS uit de Verenigde Staten kwam overwaaien. Die stoornis werd onder invloed van de lobby van Amerikaanse Vietnamveteranen in 1980 officieel erkend als psychiatrische aandoening. Met PTSS werd het traumabegrip ook in Nederland losgemaakt van de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. Psychotrauma kon volgens deze leer ontstaan door allerlei externe stressors: een verkeersongeluk, bankoverval of brand. De medische erkenning van PTSS betekende dat overheid en verzekeraars over de brug moesten komen met financiële compensatie. Trauma werd een verdienmodel. Er kwamen instituten, tijdschriften, trainingen, hoogleraren. Had de mens vroeger de neiging zich te schamen over onheil dat hem of haar overkwam, nu streefde iedereen juist naar de erkenning, en compensatie, van het psychische leed. 'Slachtofferitis' noemde socioloog J.A.A. van Doorn dat treffend.²

Een andere socioloog, Jolande Withuis, schreef aan het begin van deze eeuw een goed boek over de naoorlogse ontwikkeling van het zwijgen en verdringen van trauma tijdens de Wederopbouw, in de jaren van gebrek, naar het praten en navelstaren in de jaren van overvloed, die daarop volgden. Withuis veronderstelde dat deze

maatschappelijke ontsporing al tot een climax was gekomen.³ Maar meer dan twintig jaar later kunnen we vaststellen dat de maatschappij op dit gebied nog verder uit de rails is gelopen. De obsessie met trauma is een onwenselijk bijproduct van de naoorlogse welvaart en 75 jaar vrede. Een teken van een decadente maatschappij.

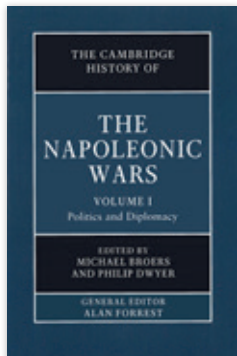
En zo zitten we hier in Europa in een behoorlijk schizofrene situatie: aan de ene kant zijn er de weekdieren zoals wij met hun wisselvallige trauma's en aan de andere kant staan mensen op hun tandvles in loopgraven hun land te verdedigen en werkelijke trauma's op te doen. De tegenwoordige manier van oorlogvoering roept ook meer trauma's op, omdat soldaten veel vaker en langer blootstaan aan geweld.⁴ Het probleem aan de fronten in Oekraïne is: het gaat maar door. Ajax maakte tijdens de tienjarige Trojaanse Oorlog veldslagen, belegeringen en hinderlagen mee, hij duelleerde, maar met flinke tussenpozen, niet aan één stuk door.

Dat we sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn gaan praten over emoties is winst. Laat daar geen misverstand over bestaan. Ook de toegenomen compassie is een groot goed. En het is beter om trauma's te verwerken dan ze te verdringen. Maar zijn we niet doorgeslagen? We koesteren de illusie dat het leven een ideaal kan benaderen en dat alles wat ons overkomt dat niet met dat ideaal strookt compensabel is. Ooit, in de verre of nabije toekomst, zullen ook wij weer in een oorlog betrokken raken en we kunnen het ons niet permitteren om dan nog naar onze navel te staren. Hoe kun je in zo'n cultuur nog weerbaar zijn? ■

2 J.A.A. van Doorn, *HP/de Tijd*, 12 maart 1999.

3 Jolande Withuis, *Erkenning. Van oorlogstrauma naar klaagcultuur* (Amsterdam, De Bezige Bij, 2002).

4 Gwynne Dyer, *The shortest history of war* (Exeter, Old Street Publishing, 2022) 31.

The Cambridge History of the Napoleonic Wars

Volume I:
Politics and Diplomacy
Door Michael Broers en Philip
Dwyer (red.)
Cambridge (Cambridge
University Press, 2022)
508 blz.
ISBN 9781108424370
€ 120,-

Volume II:
Fighting the Napoleonic Wars
Door Bruno Colson en
Alexander Mikaberidze (red.)
Cambridge (Cambridge
University Press, 2023)
758 blz.
ISBN 9781108417662
€ 120,-

Volume III:
Experience, Culture and Memory
Door Alan Forrest en Peter
Hicks (red.)
Cambridge (Cambridge
University Press, 2022)
688 blz.
ISBN 9781108417679
€ 120,-

De Franse Revolutie en de daarop volgende Napoleontische Oorlogen brachten zoveel schok, verandering en bloedvergieten teweeg, dat het bijna ondoenlijk is dat samen te vatten in één allesomvattende studie. Denk alleen al aan het feit dat hét standaardwerk over de oorlogen die Napoleon voerde – David Chandlers uitmuntende *The Campaigns of Napoleon* – een kleine 1200 pagina's telt, en de gemiddelde biografie over de Corsicaan daar qua aantal niet ver bij achter blijft. De driedelige, uitstekende serie *The Cambridge History of the Napoleonic Wars* is mede daarom meer dan welkom en verdient een plaats op de boekenplank van eenieder die geïnteresseerd is in deze voor de Europese en wereldgeschiedenis – dat wordt uit meerdere bijdragen duidelijk – zo cruciale periode. In een kleine tweeduizend pagina's komt een bijna duizelingwekkend aantal onderwerpen voorbij, van diplomatie tot geneeskunde, en van herinneringscultuur tot – er is terecht een heel deel aan gewijd – de oorlogen zelf.

Global wars

In de algemene inleiding tot de drie delen stelt Alan Forrest dat de Napoleontische Oorlogen veel meer waren dan een strijd om gebied en

hulpbronnen op het Europese continent. Ze waren 'global wars, fought in Europe's colonies as much as on the continent itself. And they would leave their mark on countries across the globe, not least across the Atlantic, where Napoleonic officers migrated to extend their military careers when peace returned to Europe, and where much surplus weaponry would end up, sold off to the warring parties of revolutionary Central and Southern America' (blz. 6). Forrest wijst er terecht op dat hoewel de militaire technologie weinig was veranderd sinds de achttiende eeuw, de sterk toegenomen aantallen soldaten op het slagveld (deels weer het gevolg van de *levée-en-masse* in het revolutionaire Frankrijk) leidden tot een gewelds-spiraal die als een schok kwam voor tijdgenoten. In zijn woorden: 'The Napoleonic Wars spread suffering and death on a scale that can be compared with the First World War' (blz. 8).

Een van de sterke punten van *The Cambridge History of the Napoleonic Wars* is de aandacht voor de transnationale, mondiale context. Daarmee volgen de verschillende bijdragen een trend die al langer zichtbaar is, niet alleen in de geschiedschrijving over de Franse Revolutie en de Napoleontische

Oorlogen, maar bijvoorbeeld ook over de slavernij, de Tweede Wereldoorlog en de Koude Oorlog. Een mooi voorbeeld is *The Napoleonic Wars. A Global History* van Alexander Mikaberidze uit 2020, een van de redacteurs van het tweede deel van de hier besproken serie. Zoals Michael Broers en Philip Dwyer stellen in de inleiding tot het eerste deel *Politics and Diplomacy*: 'Some military historians now realise just how interconnected Europe and in particular the colonial worlds really were, as indeed they were for earlier periods' (blz. 16).

Horst Carl laat in zijn bijdrage zien dat de verschillende grootmachten in de tweede helft van de achttiende eeuw zochten naar steeds meer aanzien. Dat laatste stond gelijk aan oorlog en het leger. De agressieve buitenlandse politiek van het revolutionaire Frankrijk – dat de idealen van 'liberté, égalité en fraternité' grotendeels óók met geweld exporteerde – leidde ertoe dat de andere staten elkaar vonden in coalities om Frankrijk te verslaan. Bij de coalitieoorlogen raakten uiteindelijk alle belangrijke Europese machten betrokken (blz. 42). Carl stelt dat ondanks de mondiale verbanden na 1763 de focus van al deze belligerenten toch 'Eurocen-

trisch' bleef, een terecht punt (blz. 44). Jeremy Black – een autoriteit op het gebied van oorlogvoering – stelt bovendien dat de verschillende legers niet één pad van ontwikkeling volgden: 'The variety of European warfare certainly emerges from a consideration of particular decades, and therefore the problematic nature of assuming a common trajectory' (blz. 86).

Effecten

Lynn Hunt, die eerder baanbrekende studies schreef over de culturele geschiedenis van de Franse Revolutie, biedt een bijdrage over de Franse Revolutionaire Oorlogen, waarin zij de vraag aan de orde stelt die historici al langer bezighoudt: waren deze oorlogen revolutionair, of waren het slechts oorlogen die plaatsvonden tijdens een revolutionaire tijd (blz. 128)? Ja, stelt Hunt, de oorlogen waren revolutionair in hun effecten, 'just not in the ways intended'. Ze komt tot de conclusie dat 'The wars of 1792-9 carried revolutionary ideas and practices far from France, but from the 'meatgrinder' that was this new 'war of the masses' what came out on the other end was something altogether different from liberty, equality and fraternity [...] For those who did serve, death, injuries, and disease loomed as constant threats, not to mention boredom, hunger, loneliness, and homesickness or nostalgia [...] The rates of venereal disease may have reached 20-30 per cent. War was dangerous even off the battlefield' (blz. 144 en 145).

Tegelijkertijd brachten de Revolutionaire en Napoleontische Oorlogen ook goede dingen. De Code Napoléon is er een treffend voorbeeld van, alsmede de modernisering van het rechtssysteem, zo schrijven Xavier

Rousseaux en Antione Renglet overtuigend in hun artikel. De Napoleontische wetgeving combineerde revolutionaire waarden (individuele vrijheid en gelijkheid van alle burgers, om er maar twee te noemen) met een meer conservatief herstel van de orde. Rousseaux en Renglet stellen: 'Extended to conquered territories, this legal, judicial and penal modernity influenced the bourgeois classes soon to be at the helm of Western nations – among friends and foes alike' (blz. 231).

Modern karakter

Het centrale element van de Napoleontische Oorlogen was precies dat: oorlog. Niet verwonderlijk daarom dat een van de drie delen van de Cambridge-serie daarover gaat; het is met bijna 800 pagina's ook meteen het dikste. Bruno Colson en de eerdergenoemde Mikaberidze stellen terecht dat de Napoleontische Oorlogen niet het eerste conflict waren dat andere delen van de wereld raakte, maar dat ze wél een veel groter deel van de planeet (in) direct beïnvloedden dan eerdere conflicten. Zo wijzen ze er bijvoorbeeld op dat er meer Britten stierven tijdens de jarenlange campagnes in 'the West and East Indies than during the famed Peninsular War in Spain and Portugal' [...]. Op het continent was de strijd minstens zo bloedig: 'In Europe alone, as many as 4 million people died during the tempestuous period between April 1792 and June 1815; well over a third of the generation of Frenchmen born between 1786 and 1795 had died on the Napoleonic battlefields' (beide citaten op blz. 5).

Jean-François Brun biedt een analyse van het al dan niet moderne karak-

ter van Napoleons Grande Armée, dat 'belonged to a pre-industrial age when travel occurred at the speed of a walking man or horse' (blz. 89). Lang zo goed als onverslaanbaar, nam de slagkracht van Napoleons leger af, zowel door interne als externe factoren, al was het maar omdat Napoleons tegenstanders efficiënter werden en modernere structuren aannamen: grotere aantallen manschappen, een groter strijdgebied, grotere coalities. Toch, zo concludeert Brun: 'The *Grande Armée* still remains the instrument used for the greatest march of modern times. Foreshadowing the conventional armies of the nineteenth and twentieth centuries, it enabled Napoleon to develop the means for, and practice of, military operations, and thus show himself a true innovator' (blz. 105).

Die innovatie lag niet – en dat gold feitelijk voor alle legers in de Napoleontische Oorlogen – in techniek. Gareth Glover laat bijvoorbeeld zien dat veel minder dan 1 procent van alle schoten afgevuurd uit een musket doel trof en slachtoffers veroorzaakte, al kon het effect verwoestend zijn: 'The lead ball, despite its many shortcomings, was a fearsome projectile if it struck flesh, often flattening on impact and shattering bone or tearing through soft tissue and organs' (blz. 256). De meeste veranderingen vonden plaats bij de artillerie: 'It is perhaps at this point in history that artillery began its long road to real dominance of the battlefield, which culminated in the horrors of the First World War' (blz. 261). Glover concludeert overtuigend: 'The Napoleonic Wars can perhaps be summarised as a period of steady progression and step-by-step improvement with tactical nuances,

rather than ground-breaking inventions which dramatically altered the course of war' (blz. 272).

Het oorlogsverloop werd waarschijnlijk het meest bepaald – de aanzetten waren al wel zichtbaar in de campagne van 1809 – door Napoleons rampzalige invasie van Rusland in 1812. Daarover zijn letterlijk boekenkasten volgeschreven, maar toch biedt Mikaberidze een goede analyse. Net als bij de Wehrmacht in juni 1941 lijkt de grootste achilleshiel van de Grande Armée logistiek te zijn geweest, zeker tijdens de opmars naar Moskou: 'In the first few weeks of the campaign it was not so much a lack of supplies that affected so many of Napoleon's men as the inability to transport the stocks in a timely fashion to where they were needed' (blz. 458).

Totale oorlog?

Het deel *Fighting the Napoleonic Wars* is duidelijk van toegevoegde waarde, omdat er ook aandacht is voor minder bekende fronten, zoals die in Scandinavië, de oorlog tussen Groot-Brittannië en de VS in 1812, de campagne in Egypte, en de gebeurtenissen in de Caraïben. Ook noemenswaardig is de aandacht voor de campagne van 1813 en zeker die in Frankrijk zelf in 1814, waar Napoleons talent als militair nog eenmaal naar voren kwam, al eindigde deze campagne met zijn abdicatie en verbanning naar Elba, waarvan hij overigens al snel weer ontsnapte. De erop volgende Honderd Dagen en zijn definitieve einde bij Waterloo zijn bekend en veelvuldig geanalyseerd ('Wat als Napoleon de slag bij Waterloo had gewonnen' blijft een van de meest gestelde vragen in de militaire geschiedenis/geschiedschrijving),

maar wordt kundig besproken door Tim Clayton.

Het laatste hoofdstuk in *Fighting the Napoleonic Wars* is van de hand van David Bell en positioneert de Napoleontische Oorlogen in de bredere geschiedenis van de geschiedenis van de oorlogvoering. Was dit de eerste 'Totale Oorlog', of kan dat label pas geplakt worden op de Amerikaanse Burgeroorlog of de Eerste Wereldoorlog? Veel hangt af van de definitie, zo stelt Bell. Maar als gekeken wordt naar het veranderen van grenzen en gebied, zo schrijft hij 'In all of European history, no other ruler, with the possible exception of Adolf Hitler, did more than Napoleon to alter regimes and borders' (blz. 677). Dit en de toegenomen aantallen soldaten waren revolutionair, stelt Bell, maar maken de Napoleontische Oorlogen nog niet 'totaal'. Toch wil hij ze wel als zodanig kwalificeren, al is hij daarin niet altijd overtuigend: 'The reason they deserve that label is because the wars grew more intense and destructive as they continued, demanding greater and greater efforts of mobilisation from all the combatants and exposing populations to greater suffering' (blz. 678). Dat is zeker een provocatieve gedachte, maar of dit te vergelijken valt met de Eerste en zeker de Tweede Wereldoorlog lijkt me op zijn minst voer voor discussie: tussen 1939-1945 werden hele bevolkingsgroepen bewust doelwit gemaakt van de strijd en was het op grote schaal vermoorden van burgers een kernelement, zeker in Oost-Europa en aan het Oostfront.

Bredere gevolgen

De Franse Revolutionaire Oorlogen en de Napoleontische Oorlogen maakten grote indruk op tijdgeno-

ten. In het derde deel, *Experience, Culture and Memory*, worden vooral bredere sociale en culturele gevolgen besproken van de periode 1792-1815. Hoe de soldaten de oorlog persoonlijk ervoeren is soms lastig te achterhalen, al was het maar omdat lang niet alle soldaten konden lezen of schrijven. Dat gold ook voor hun vrouwen, kampvolgers en mensen die de legers allerlei spullen verkochten; zij produceerden, schrijft Leighton S. James, 'little in the way of an autobiographical record' (blz. 19). Hij toont ook aan dat vrouwen een belangrijke rol speelden in het aanbieden van diensten, variërend van gezelschap tot seks, en van de was doen tot het dragen van munitie en het verzorgen van gewonden (blz. 19-20). Dat laatste was hard nodig, want met de stand van de medische wetenschap betekende gewond raken vaak een doodvonnis, zo schrijft Martin R. Howard in zijn bijdrage. Met de gewone zorg was het weinig beter gesteld. Hoewel het stereotype van dokters als niet-opgeleide slagers niet klopt, 'there was still much deficient practice. There were brave, pioneering and competent army doctors but there were also many ignorant and clumsy *'chirurgiens de pacotille'* ['goedkope rotzooi', ML] and *'butcher's boys'*' (blz. 51). Opvallend genoeg boekten Napoleons chirurgen vaak goede resultaten; 60-80 procent van degenen die een amputatie moesten ondergaan, overleefde dit. Howard constateert dat de grootste vijand van de Napoleontische soldaat wellicht niet de oorlog zelf was, maar de ziekte die erop volgde: 'In the tropics men died of malaria and yellow fever, in Egypt of plague, and in the Iberian Peninsula and Northern Europe cold and deprivation brought the misery of typhus and dysentery' (blz. 67).

Naar schatting stierven 200.000 soldaten aan tyfus in de campagne tegen Rusland in 1812 (blz. 70).

De Napoleontische Oorlogen hebben ook hun weg gevonden naar de populaire cultuur, denk aan Ridley Scotts recente – op zijn zachtst gezegd gemengd ontvangen – film over Napoleon. Wolfgang Koller becijfert dat er meer dan 250 films gemaakt zijn over de periode 1792-1815: ‘The Napoleonic Wars represented an epochal threshold that permanently changed the everyday lives and imaginations of millions of contemporaries and had an enduring impact up until the era of the picture palaces of modern Europe in the twentieth century’ (blz. 395). Koller zegt het niet met zoveel woorden, maar de boodschap is duidelijk: perfecte ingrediënten voor films.

Grote winnaar

Over de erfenis van de Napoleontische Oorlogen is veel geschreven, zowel door tijdgenoten als door historici en andere wetenschappers. Beatrice de Graaf toont aan dat de ‘Napoleontische storm’, zoals zij het terecht omschrijft, de zaadjes plantte voor een nieuw, modern systeem van Europese collectieve veiligheid ‘and increased territorial expansion at the expense of the non-European world’ (blz. 549).

Ook concludeert zij: ‘The actual gatekeepers of the transformation of the international states system after 1815 were therefore not necessarily the sovereigns and princes of that era, but their bureaucrats, deputies, officers, diplomats, experts, managers, bankers and lawyers’ (blz. idem). Het Congres van Wenen dat een einde maakte aan de Napoleontische Oorlogen betekende bijna honderd jaar geen oorlog op de schaal van de conflicten tussen 1792-1815. Dat wil zeggen: de Europese grootmachten raakten nog geregeld slaags (denk aan de Krimoorlog en de Pruisisch-Franse oorlog van 1870-71), maar niet allemaal tegelijkertijd. Dat zou pas weer gebeuren in de Eerste Wereldoorlog.

De grote winnaar – als het zo geformuleerd kan worden – van de Napoleontische Oorlogen was ontegenzeggelijk Groot-Brittannië, dat na 1815 uitgroeide tot een wereldwijde supermacht, daarbij geholpen door zijn marine die de zeeën domineerde en door de Industriële Revolutie die vanaf het midden van de achttiende eeuw in Engeland was begonnen. In zijn bijdrage getiteld ‘Global Empire: Britain’s Century, 1815-1914’ onderzoekt de gerenommeerde historicus Gregory Fremont-Barnes hoe die ‘superpower status’ tot stand

kwam. Hij valt meteen met de deur in huis: ‘In short, whatever the – indisputably many – benefits that accrued to the colonised, the imperial relationship must be acknowledged as invariably and, essentially, exploitative’ (blz. 568). Technologische verbeteringen/doorbraken speelden een essentiële rol, bijvoorbeeld wat betreft communicatie: ‘Prior to mid-century, officials in Calcutta required two or three months to send messages to, and receive them from, the India Office by a combination of sea and train; by the 1870s information could be transmitted in twenty-four hours or less via the undersea cable system that criss-crossed the world’s oceans’ (blz. 583).

The Cambridge History of the Napoleonic Wars biedt fascinerende analyses van deze formatieve periode in de Europese- en wereldgeschiedenis. Hoewel niet alle bijdragen even leesbaar zijn, biedt deze serie een diepgaand overzicht van de stand van zaken in de historiografie en vaak een uitstekend vertrekpunt voor verder onderzoek/analyse. Deze serie kan gerust een standaardwerk genoemd worden, essentieel voor een begrip van de moderne geschiedenis. ■

Dr. Martijn Lak, Universiteit van Amsterdam

Schrijft u een gastcolumn in de *Militaire Spectator*?

De redactie van de *Militaire Spectator* biedt lezers de mogelijkheid een gastcolumn te schrijven van maximaal duizend woorden. Het thema is vrij, maar moet passen in de formule van het tijdschrift. Een gastcolumn bevat een relevante boodschap voor de lezers, een gefundeerde eigen mening en juiste en verifieerbare feiten in een logisch opgebouwd betoog.

U kunt uw gastcolumn sturen naar de bureauredactie (zie colofon) of aanbieden via de website. De redactie wacht uw bijdrage met belangstelling af.

De hoofdredacteur

‘Deens gezag over Groenland: adder onder het gras’

De Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) verenigt de 35 onafhankelijke staten op het Amerikaanse continent. Tegenwoordig richt de OAS zich vooral op economische samenwerking en democratisering. Zij begon echter, in 1948, als middel om invloed van buitenaf te beknotten. De VS nam hierbij een leidende rol, voortbouwend op de Monroe-doctrine van 1823 die stipuleerde dat Europese bemoeienis met soevereine staten op het Westelijk Halfrond taboe was.

De *Militaire Spectator* hield vanzelfsprekend ook in 1948 internationale verdragen in de gaten. Kapitein (r) J.N. van den Houten schreef een beschouwing over onder andere het

‘Panamerikaans veiligheidsstelsel’.¹ De oprichting van de OAS verliep niet vlekkeloos: ‘De praktische militaire uitwerking werd bewaard voor de conferentie, welke op 30 Maart 1948 te Bogota in Columbia aanving en door een typisch Zuid-Amerikaanse revolutie werd verstoord, tengevolge waarvan alle bescheiden en de gehele uitrusting verloren ging.’ Niettemin lukte het de delegaties overeenstemming te bereiken. Het verdragsgebied, waarvoor ook een (niet al te dwingende) militaire bijstandsclausule is opgenomen, is nauwkeurig omschreven en ‘gaat veel verder dan het territoir van de betrokken staten en strekt zich uit van de Noord- tot de Zuidpool’. Voor de goede verstaander: dit is dus met inbegrip van ‘niet-Amerikaanse gebieden als: Groenland, de Bermudas, de Antillen en de Guyana’s’.

Zou president Trump voldoende historisch besef hebben? Want, zoals Van den Houten schreef, ‘Senator Vandenberg mag nu wel hebben verklaard, dat het Deense gezag over Groenland geen punt van discussie is, hetgeen mutatis mutandis wellicht ook als geruststelling voor andere landen is bedoeld, doch niettemin schuilt hier een gevaarlijke adder onder het gras, in het bijzonder ook voor Nederland met zijn Amerikaanse gebiedsdelen en het groeiend Zuidelijk nationalisme.’ In 1948 hield de VS zich in ieder geval nog enigszins op de vlakte. De conferentie zag Europese koloniën en niet-zelfstandige gebiedsdelen op het Westelijk Halfrond als groot probleem, wat leidde tot ‘een resolutie, waarin het bestaan dezer koloniën en gebiedsdelen werd veroordeeld en tot oprichting werd besloten van een speciale commissie, welke naar vreedelievende middelen moet zoeken om tot opheffing van de bestaande ondergeschiktheidsverhouding te geraken.’ De VS onthield zich van stemming over deze resolutie. ■

FOTO: BEELDBANK NIMH

Nederlandse F-16 boven Groenland

¹ J.N. van den Houten, ‘Regionale verdragen (I)’, *Militaire Spectator* 117 (1958) (6).
Zie: <https://militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/uitgaven/1918/1948/1948-0348-01-0095.PDF>.

SIGNALERINGEN

Great Game On

The contest for Central Asia and Global Supremacy
Door Geoff Raby
Melbourne (Melbourne University Press) 2024
240 blz.
ISBN 9780522879667
€ 34,-

Met de gestage opbouw van zijn krijgsmacht, de economische groei en het aangaan van banden met tientallen landen in de wereld is China uitgegroeid tot de machtigste internationale speler in Eurazië. Dat concludeert Geoff Raby in zijn boek *Great Game On*. Raby, voormalig ambassadeur van Australië in Beijing, zegt dat China niet langer hoeft te vrezen over land bedreigd te worden, zeker niet na de langdurige binding van Rusland in de oorlog in Oekraïne. Tegelijkertijd heeft de ook VS zwaar aan invloed ingeboet in Eurazië. Raby beschrijft uitgebreid de factoren die een rol spelen bij het uitstippelen van de Chinese geopolitiek.

Strong Commanders, Weak States

How Rebel Governance Shapes Military Integration after Civil War
Door Philip A. Martin
Ithaca (Cornell University Press) 2025
270 blz.
9781501779015
€ 44,-

In *Strong Commanders, Weak States* onderzoekt Philip A. Martin de problemen die optreden als na een burgeroorlog eenheden van diverse strijdgroepen worden geïntegreerd in het leger. Martin, universitair hoofddocent politicologie aan George Mason University, concludeert dat rebellenleiders zich niet altijd willen onderwerpen aan een nieuwe autoriteit en in sommige gevallen contacten blijven houden met niet-staatelijke gewapende groeperingen. Het staatsgezag wordt daardoor verzwakt. Een van Martins casestudies is Ivoorkust. De auteur beveelt aan om voor het starten van kostbare vredesoperaties de netwerken van rebellenleiders in kaart te brengen en te kijken welke band zij hebben met de bevolking in de regio waar zij opereerden.

Book and Dagger

How Scholars and Librarians Became the Unlikely Spies of World War II
Door Elyse Graham
New York (Ecco) 2024
400 blz.
ISBN 9780063280847
€ 42,-

Vanwege de acute behoefte aan een inlichtingendienst werd in juni 1942 in de VS het Office of Strategic Services (OSS) opgericht. Om snel functies te vullen stelde de OSS ook geesteswetenschappers aan. Op basis van archiefonderzoek en een studie van brieven en egodocumenten legt Elyse Graham in *Book and Dagger* uit hoe historici, literatuurwetenschappers en archivariissen training ondergingen in geheime operaties en onderzoekswerk. Volgens Graham drukten de geesteswetenschappers een aanmerkelijk stempel op de OSS en het verloop van sommige ontwikkelingen in de Tweede Wereldoorlog. Zo lukte het de literatuurprofessor Joseph Curtiss Duitse spionnen te ontmaskeren en te overtuigen om dubbelagent te worden.

Ransom War

How Cyber Crime Became a Threat to National Security
Door Max Smeets
Londen (Hurst) 2025
256 blz.
ISBN 9781911723912
€ 30,-

Cyberexpert Max Smeets schrijft in *Ransom War* over de werkwijze van groepen die ransomware verspreiden. Volgens Smeets is het aantal aanvallen met gijzelsoftware wereldwijd sterk toegenomen; bedrijven of overheden krijgen pas weer toegang tot hun datasystemen of de verzekering dat de daders geen gevoelige informatie zullen prijsgeven na betaling van een geldbedrag. Smeets gaat onder meer in op een ransomaanval op de overheid van Costa Rica, die in 2022 leidde tot het afkondigen van de noodtoestand. De auteur doet uitspraken over de opkomst, de organisatie en de manier van opereren van ransomwarecriminelen en zegt hoe bedrijven en overheden zich beter kunnen beschermen.

